

«Basel» Сақтандыру компаниясы АҚ  
Директорлар Кеңесі  
БЕКІТКЕН

2025 жылғы 01 сәуірдегі No 09/25 хаттама

«Basel» сақтандыру компаниясы АҚ  
МҮЛІКТІ ЗАЛАЛДАН ЕРІКТІ САҚТАНДЫРУ  
**ЕРЕЖЕЛЕРІ**

Алматы қ., 2025 ж.

## **МАЗМҰНЫ:**

1. Жалпы ережелер
2. Сақтандыру объектісі
3. Сақтандыру тәуекелдері
4. Сақтандыруға жатпайтын жағдайлар және сақтандыруды шектеу. Сақтандырушының сақтандыру төлемінен босату негіздері
5. Сақтандыру сомасын анықтау тәртібі. Франшиза
6. Сақтандыру сыйлықақыларын анықтау тәртібі
7. Шартты жасасу тәртібі
8. Шарттың әрекет ету мерзімі және орны. Ұзарту
9. Тараптардың құқықтары мен міндеттері
10. Сақтандыру жағдайы орын алған кездегі әрекеттер
11. Сақтандыру төлемін жасау туралы мәселені қарау үшін қажетті құжаттар
12. Сақтандыру төлемін орындау жасау тәртібі және ережесі
13. Сақтандырушының сақтандыру төлемін жүзеге асыру туралы мәселені қарауы
14. Суброгация
15. Шартқа енгізілетін өзгерістер мен толықтырулар
16. Шартты тоқтату ережесі
17. Тараптардың жауапкершілігі
18. Дауларды шешу тәртібі
19. Қорытынды ережелер

## 1. ЖАЛПЫ ЕРЕЖЕЛЕР

- 1.1. Осы Осы «Basel» Сақтандыру компаниясы АҚ Ережелер (бұдан әрі - «Ережелер») «жалпы сақтандыру» саласындағы «мүлікті ерікті сақтандыру» класына сәйкес дайындалды.
- 1.2. Осы Ережелерге сәйкес «Basel» Сақтандыру компаниясы акционерлік қоғамы (бұдан әрі - Компания) заңды тұлғалармен (меншік түріне байланысты емес) немесе әрекетке қабілетті жеке тұлғамен (азаматтығына байланысты емес) Сақтандыру шартын жасасу жолымен (бұдан әрі – «Шарт») мүлікке келтірілген залалдан ерікті сақтандыруды жүзеге асырады.
- 1.3. Осы Ережелерде келесі ұғымдар қолданылады:
  - Сақтандырушы** – «Basel» Сақтандыру компаниясы АҚ.
  - Сақтанушы** – Сақтандырушымен Шарт жасасқан тұлға. Егер Шартпен өзге жағдай көзделмесе Сақтанушы бір уақытта Сақтандырылған болып табылады.
  - Сақтандырылушы** – мүліктік мүддесі зақымдалуына немесе опат болуына (жойылуына) байланысты сақтандырылған мүлікті иелену, пайдалануға, иемденуге байланысты тұлға.
  - Пайда алушы** – Шарт бойынша сақтандыру төлемін алушы болып табылатын тұлға. Егер Қазақстан Республикасының заңнамалық актілерімен немесе шартпен өзге жағдай көзделмесе Сақтанушы Пайда алушы болып табылады.
  - Мүлік** – жылжымалы немесе жылжымайтын мүлікке жататын, және кез-келген заңды негізде жеке тұлғаның немесе заңды тұлғаның меншігіндегі және/немесе пайдалануындағы заттар.
  - Жылжымайтын мүлік** – жылжымайтын мүлікке (жылжымайтын заттар, жылжымайтын мүлік) келесі жатады: жер телімдері, ғимараттар, құрылыстар, көп жылдық көшеттер, пәтерлер, тұрғын үй-жайлар, кондоминиум объектісінің құрамындағы тұрғылықты емес үй-жайлар және жерге тығыз байланысты өзге мүлік, яғни олардың тағайындалуына мөлшерлес емес шығынсыз ауыстыру мүмкін болмайтын объектілер.
  - Жылжымалы мүлік** – жылжымайтын мүлікке жатпайтын мүлік, соның ішінде ақша және құнды қағаздар жылжымалы мүлік деп танылады. Шартпен осы Ережелерде аталмаған өзге де мүлік те анықталуы мүмкін.
  - Сақтандырылған тәуекелдер** – кенеттен орын алуы сақтандырылған мүліктің зақымдануына немесе жойылуына келтіретін, ықтималдық пен кездейсоқтық белгілері бар Шартта аталған болжамды оқиғалар.
  - Сақтандыру жағдайы** – орын алғанда Шарт сақтандыру төлемін жасауды кездейтін оқиға. Сақтандыру жағдайы ретінде қаралатын оқиғаның, оның орын алу ықтималдығы мен кездейсоқтық белгілері бар болуы тиіс.
  - Сақтандыру сомасы** – сақтандыру объектісі сақтандырылған, және Сақтандырушының сақтандыру жағдайы орын алған кезде жауапкершілігінің шекті көлемі болып табылатын ақша сомасы. Мүлікті сақтандырған кезде сақтандыру сомасы Шартты жасасқан кездегі оның нақты құнынан (сақтандыру құны) аспайды.
  - Сақтандыру сыйлықақысы** – Сақтанушы Сақтандырушыға Шартпен белгіленген мөлшерде сақтандыру төлемін Пайда алушыға жасау бойынша міндеттемені соңғымен қабылдағаны үшін төлеуге міндетті ақша сомасы.
  - Сақтандыру төлемі** – Сақтандырушының Пайда алушыға сақтандыру жағдайы орын алған кезде сақтандыру сомасы шегінде төлейтін ақша сомасы;
  - Франшиза** – сақтандыру ережелерімен көзделген Сақтандырушыны белгілі мөлшерден асатын залалды өтеуден босату. Франшиза шартты (шегерілмейтін) және шартсыз (шегерілетін) болып табылады. Шартты франшиза кезінде Сақтандырушы франшизаның белгіленген мөлшерінен аспайтын залалды өтеуден босатылады, бірақ егер оның мөлшері осы сомадан асатын болса

залалды өтеуі тиіс. Шартсыз франшиза кезінде барлық жағдайда залал белгіленген сомадан шегерілгеннен кейін өтеледі.

**Суброгация** – сақтандыру төлемін жасаған Сақтандырушыға Сақтанушыға (Сақтандырылушыға) келтірілген залалдың көлеміндегі залал үшін жауапты тұлғадан өтемақыны талап ету құқығының ауысуы.

**Аджастер** – қызметіне сақтандыру төлемі бойынша өтінішті қарау және сақтандыру жағдайының залалын бағалау кіретін сақтандыру (қайта сақтандыру) ұйымының немесе тәуелсіз бағалау компаниясының қызметкері.

**Дерекқорды қалыптастыру және жүргізу жөніндегі ұйым (бұдан әрі - ұйым)** - акционерлік қоғам ұйымдық-құқықтық нысанында құрылған, дауыс беретін акцияларының жүз пайызы Ұлттық Банкке тиесілі коммерциялық емес ұйым. Ұйым “Сақтандыру қызметі туралы” Заңның және сақтандырудың міндетті түрлерін реттейтін Қазақстан Республикасының жекелеген заңдарының негізінде сақтандырудың міндетті және ерікті түрлері, қайта сақтандыру, бірлесіп сақтандыру, бірлескен қайта сақтандыру дерекқорын қалыптастырады және жүргізеді.

- 1.4. Сақтанушылар Сақтандырушымен сақтандырылған мүлікті залалдан сақтауда негізделген мүддесі бар үшінші тұлғалардың (Сақтандырылушылардың) пайдасына Шарт жасасуға құқылы.
- 1.5. Осы Ережелерде және Шартта аталған Сақтанушының міндеттері Сақтандырылушыларға және/немесе Пайда алушыларға бірдей шамада таралады. Сақтандырылушының және/немесе Пайда алушының осы міндеттемелерді орындамауы Сақтанушының орындамаған кезде келтіретін салдарға келтіреді.
- 1.6. Сақтанушының немесе оның өкілінің Шартта қойылған қолы оның осы Ережелермен толық келісетінін, және Сақтандырушы Сақтанушыға Ережелердің көшірмесін ұсынғанын растайды.
- 1.7. Сақтанушы Шартта Сақтандырылушыны үшінші тұлға ретінде анықтай алады.
- 1.8. Шартты Сақтандырылушының пайдасына жасасу Сақтанушының осындай Шарт бойынша міндеттемелерді орындаудан босатпайды.
- 1.9. Сақтанушы Шартты жасасқан кезде Пайда алушы ретінде сақтандырылған мүлікті сақтауға қызығушылығы бар кез келген тұлғаны тағайындай алады, егер Сақтанушыда (Сақтандырылушыда) сақтандырылған мүлікті сақтауға деген қызығушылығы бар болса.
- 1.10. Сақтанушыда, Сақтанушы болып табылмайтын Сақтандырылушыда, немесе Пайда алушыда сақтандырылатын мүлікті сақтауға қызығушылығы жоқ болғанда жасасқан Шарт жарамсыз болып табылады.
- 1.11. Сақтанушы Сақтандырушыға жазбаша хабарлап, Шартта аталған Сақтандырылушы болып табылмайтын Пайда алушыны сақтандыру жағдайы орын алғанға дейін басқа тұлғаға ауыстыра алады.
- 1.12. Пайда алушы сақтандыру жағдайының белгілері бар оқиға орын алғаннан кейін, немесе Пайда алушы Сақтанушымен жасалған келісімнен туындайтын, Шарт бойынша белгілі міндеттерді орындағаннан кейін, және/немесе Сақтандырушыға сақтандыру төлемін жасау бойынша талап еткеннен кейін басқа тұлғаға ауыстырылмайды.

## 2. САҚТАНДЫРУ ОБЪЕКТІСІ

- 2.1. Сақтандыру объектісі шартта (полисте) аталған, сақтандырылған мүліктің зақымдалуы немесе жойылуы (опат болуы) салдарынан Сақтанушының оны иеленуге, пайдалануға, билік етуіне байланысты Сақтанушының заңға қайшы келмейтін мүліктік мүдделері болып табылады.

- 2.2. Сақтандыру мәні Шартта аталған, осы Ережелерге сәйкес Сақтандырушы сақтандыруға қабылдамайтын немесе осы Ережелерге сәйкес сақтандыру қорғанысының әрекеті таралмайтын мүліктен басқа, жылжымалы немесе жылжымайтын мүлік болып табылады.
- 2.3. Сақтандыру мәні болып Сақтанушы немесе Шарт, меншік құқығын орындайтын, немесе Сақтанушыға қайта өңдеу, қолдану, сақтау немесе сату үшін табысталған шаруашылық жүргізу, жедел басқару құқығында, пайдалану құқығында немесе билік ету құқығында тиесілі меншік құқығын орындайтын өзге тұлғаға қатысты жылжымалы және жылжымайтын мүлік болып табылады. егер Сақтанушы Сақтандырушымен сақтандыруға қабылданатын мүлік иесі болып табылмаса, Сақтанушы мүлік иесінен сақтандыру жасауға келісім мен қолдау алды деп есептеледі.
- 2.4. Егер Шартта өзгеше жағдай көзделмесе, мүліктің келесі түрлеріне қатысты сақтандыру қорғанысы сақтандыру төлемін жасау туралы талап таралмайды:
- 1) Кез келген валютадағы қолма қол ақша, құйылған бағалы металлдар және жиектемесі жоқ бағалы тастар, бағалы металлдардан жасалған бұйымдар, маржан және бағалы тастардан жасалған зергерлік бұйымдар, маркалар, тиындар, медальдар, суреттер, мүсіндер, коллекциялар немесе өзге өнер туындылары;
  - 2) Қолжазбалар, жоспарлар, сызбалар, бухгалтерлік және іскерлік кітаптар, актілер, жоспарлар, есептер, картотекалар және өзге құжаттар, және құнды қағаздар, соның ішінде акциялар, облигациялар, жинақ кітапшалары, банктік чектер және т.б.;
  - 3) Компьютерлік және ұқсас жүйелердің техникалық ақпарат тасымалдағыштары, атап айтқанда магнитті пленкалар мен кассеталар, магнитті тақталар, жад блоктары және басқа электронды ақпарат тасымалдағыштары және т.с.с.;
  - 4) Үлгілер, модельдер, прототиптер және көрмелік үлгілер, сонымен қатар Сақтанушын ағымдағы өнім өндірісі үшін қолданбайтын арнайы жабдық;
  - 5) Жарылғыш заттар;
  - 6) Тиын қабылдайтын автоматтар, соның ішінде айырбастау үшін қолданылатын, сонымен қатар ақша беретін автоматтар, ішіндегісімен бірге;
  - 7) Сақтандырылған үй-жайдағы, бірақ Шарт бойынша сақтандырылмаған және/немесе Сақтанушыға тиесілі емес мүлік;
  - 8) Ауыл шаруашылық жануарлары, көп жылдық көшеттер және ауыл шаруашылық мәдени дақылдардың өнімі;
  - 9) Қаңқалы-қамысты ғимараттар, білеуден/ағаштан салынған ғимараттар;
  - 10) Апаттық күйдегі ғимараттар мен құрылыстар, құрылымдық элементтер мен инженерлік жүйелер, сонымен қатар олардың ішіндегі мүлік;
  - 11) Білеуден жасалған ғимараттар, құрылыстар, үйлер;
  - 12) Иеліктен шығару Қазақстан Республикасының заңдарына сәйкес рұқсат етілмейтін мүлік түрлері (айналымнан алынған).
- 2.5. Осы Ережелерге сәйкес сақтандыру нысаны ретінде Шартта аталған, сақтандыру жағдайы орын алғанда сақтандыру аумағында болған мүлік саналады.

### **3. САҚТАНДЫРУ ЖАҒДАЙЫ**

- 3.1. Осы Ережелерге және (немесе) Шартқа сәйкес көзделген, орын алғанда Сақтандырушының Сақтанушыға немесе Шарт жасасқан өзге тұлғаға сақтандыру төлемін жасау міндеті пайда болатын оқиға сақтандыру жағдайы болып табылады.
- 3.2. Сақтандыру жағдайы ретінде қаралатын оқиғаның төменде аталған барлық белгілері болуы тиіс:

- 1) Оқиғаның орын алу ықтималды және кездейсоқ болуы;
- 2) Оқиғаның орын алған нақты уақытына немесе орнына, сонымен қатар оқиғаның орын алу нәтижесінде келтірілген шығын мөлшеріне қатысты болжам жасау мүмкіндігінің жоқтығы;
- 3) Оқиға шарттың әрекет ету аясында міндетті және объективті орын алуы тиіс деген қауіптің болмауы, ол туралы тараптар, немесе Сақтанушының өзі алдын ала білген немесе білуге тиіс болған, сонымен қатар алдын ала хабардар болған;
- 4) Оқиғаның орын алуында Сақтанушының (Сақтандырылушының, Пайда алушының) мүлктік мүддесі үшін теріс, пайдасыз экономикалық салдары бар;
- 5) Оқиғаның орын алуы Сақтанушының (Сақтандырылушының, Пайда алушының) еркінен тыс және пайда алу және (немесе) ұтуды (саудагерлік тәуекел) көздемейді.

3.3. Осы Ережелерге сәйкес сақтандыру жағдайы деп Шартпен анықталған оқиғаның немесе оқиғалар жиынтығының (сақтандырылған тәуекелдердің) орын алу нәтижесінде сақтандырылған мүлктің зақымдануы немесе жойылуы танылады. Сақтандыру жағдайы сақтандырылған мүлктің зақымдануы немесе жойылуы сақтандыру қорғанысының әрекет ету мерзімінде орын алса ғана орын алды деп танылады.

3.4. Сақтандыру жағдайының орын алғанын, сонымен қатар онымен келтірілген шығын мөлшерін дәлелдеу Сақтанушыға (Сақтандырылушыға) және/немесе Пайда алушыға жүктеледі.

3.5. **Осы Ережелерге сәйкес келесі тәуекелдер сақтандырылады:**

3.5.1. **Өрттен, найзағайдан және жарылыстан сақтандыру:**

Сақтандырушы келесі оқиғалардың (сақтандыру жағдайларының) орын алуы нәтижесінде сақтандырылған мүлктің зақымдалуы немесе жойылуы нәтижесінде келтірілген залал үшін сақтандыру төлемін жасайды:

✓ *өрт*

Өрт деп оны шығару және ұстауға арнайы арналған орындардан тыс оттың пайда болуын, немесе олардың аумағынан тыс оттың өздігінен таралуын және таралу қабілетін айтады;

✓ *Найзағайдың соғуы*

Найзағайдың соғуы деп сақтандырылған мүлікке найзағайдың түсуін атайды;

✓ *жарылыс*

Жарылыс деп қысқа уақыт аралығында шағын көлемде айтарлықтай энергия шығаратын және жарылыс өнімдерінің жоғарғы жылдамдықпен таралуы салдарынан қоршаған ортаға соққы, діріл және жылу әсеріне келтіретін жылдам ағатын физикалық немесе физика-химиялық процесс. Резервуар (қазандық, құбыр өткізгіш және т.б.) жарылысы оның қабырғасы бұзылғанда және резервуардың ішінде және сыртындағы қысым шұғыл теңелетін жағдайда орын алады. Егер резервуардың ішіндегі жарылыс химиялық реакция нәтижесінде орын алса, онда резервуарды бұзудан келтірілген залал оның қабырғаларының тұтастығы бұзылғанына қарамастан өтелуі тиіс. Төмендетілген қысым нәтижесінде келтірілген залал өтеуге жатпайды;

✓ *Өрт, жарылыс, найзағай соққысының салдарынан өртті сөндіру.*

Егер Шартта өзгеше жағдай айтылмаса, сақтандыру қорғанысы сақтандырылған мүлікке (соның ішінде электр сымна) оттың пайда болуымен немесе пайда болмауымен электр тоғының (мысалы, электр желісіндегі тоқ күші мен кернеудің ауысуы, орамдағы қысқа тұйықталу, корпус немесе жерге қысқа

тұйықталу; түйісу жетіспегенде; қауіпсіздікті және т.б. қамтамасыз ететін құралдарының және өлшеу, реттеу құралдарының істен шығуы) әсер ету нәтижесінде опат болғанда, зақымдалғанда немесе жойылғанда таралмайды.

Егер Шартта өзгеше жағдай көзделмесе, онда Ережелерге сәйкес Сақтанушының мүліктік мүддесіне келесінің нәтижесінде келтірілген залал өтеуге жатпайды:

- ✓ мақсатты пайдалы (жұмыс) оттың немесе отты немесе жылуды пайдаланатын қондырғылардан тыс балқыту, термиялық өңдеу, күйдіру, темекі шегу, кептіру және басқа да осындай мақсаттар үшін қажетті жылудың әсер етуі салдарынан сақтандырылған мүліктің бүлінуі немесе жоғалуы;
- ✓ сақтандыру жағдайынан туындаған жағдайларды қоспағанда, оның көмегімен не от (жылу) арнайы жасалған және/немесе оны сұйылту, қолдау, тарату, беру үшін арнайы арналған, сақтандырылған мүліктің бүлінуі немесе жоғалуы;
- ✓ Шартта көрсетілген оқиғалардың (сақтандырылған тәуекелдердің) басталуынан туындаған жағдайларды қоспағанда, сақтандырылған мүліктің оған жоғары температуралардың (қызып кету, жануы және т. б.) әсер етуі нәтижесінде бүлінуі немесе жоғалуы
- ✓ Жану камерасындағы жарылыстар нәтижесінде іштен жану қозғалтқыштары бар сақтандырылған тетіктердің бүлінуі немесе жоғалуы; Шартта көрсетілген оқиғалардың (сақтандырылған тәуекелдердің) басталуынан осындай әсер ету туындаған жағдайларды қоспағанда, газ қысымы нәтижесінде электр қосқыштарының зақымдануы;
- ✓ сақтандырылған электр жабдығының (электр сымдарын қоса алғанда) найзағайдың түсуі нәтижесінде, найзағай тікелей тоқтап қалған электр жабдығына тиген жағдайларды қоспағанда, жойылу немесе зақымдану көрсеткіші;
- ✓ түтіннің ұзақ мақсатты әсері.

Егер найзағайдың түсуі нәтижесінде өрт немесе жарылыс болса, онда Сақтанушыға/Сақтандырылушыға сақтандырылған мүліктің жойылуы немесе бүлінуі салдарынан келтірілген залал Шарттың және Ережелердің талаптарына сәйкес өтелуге жатады.

### 3.5.2. Табиғи апаттардан сақтандыру:

#### 1) Дауыл (боран):

Сақтандырушы келесілернің нәтижесінде сақтандырылған мүліктің бүлінуі немесе жоғалуынан келтірілген залалды өтейді:

- ✓ дауылдың (боранның) сақтандырылған мүлікке тікелей әсер ету себептері;
- ✓ дауыл (боран) әсерінен сақтандырылған мүлікке ғимараттардың, ағаштардың және басқа заттардың құлау себептері;
- ✓ егер бұл залал дауылдың (боранның) әсерінен болса, сақтандырылған мүлікке немесе ол орналасқан ғимараттарға зиян келтіруден орын алса;

Бұл жағдайда дауыл (боран) ауа-райының әсерінен Бьюфорд шкаласы бойынша 8 баллға сәйкес келетін жел күші бар ауа массаларының қозғалысын білдіреді (желдің жылдамдығы 60 км/сағ-тан асады).

Егер сақтандыру жағдайы орын алған жер үшін желдің күшін анықтау мүмкін болмаса, онда ол дауыл (боран) кезінде желдің күшіне сәйкес келеді деп есептеледі, егер Сақтанушы төменде көрсетілген шарттардың кем дегенде біреуінің болуын дәлелдесе:

- ✓ сақтандыру орнындағы немесе оның төңірегіндегі ауа массаларының қозғалысы ғимараттардың желдің тиісті күшіне төтеп бере алатын мінсіз күйдегі ғимараттардың не басқа мүліктің жойылуына немесе зақымдануына себеп болды;

- ✓ егер мінсіз күйдегі сақтандырылған мүліктің жойылуы немесе бүлінуі тек дауыл (боран) нәтижесінде орын алуы мүмкін болса.

Егер шартта өзгеше жағдай көзделмесе, онда Ережелердің 4-бөлімінде қамтылған ерекшеліктер мен шектеулерге қосымша Сақтандырушы Сақтанушыға (Сақтандырылушыға) мүліктің бүлінуі немесе жоғалуы салдарынан келтірілген залалды өтемейді:

- ✓ дауылдан (бораннан) туындаған су тасқыны;
- ✓ көшкін;
- ✓ жаңбыр суының, бұршақтың, қардың немесе лайдың жабық терезелерден немесе басқа саңылаулардан өтуінің әсері, егер бұл саңылаулар дауылдың (боранның) әсерінен пайда болмаса.

Егер Шартта өзгеше жағдай көзделмесе және аталмаса, сақтандыру қорғанысы келесіге таралмайды:

- ✓ пайдалануға дайын емес ғимараттар мен үй-жайлар, және осы ғимараттар мен үй-жайларда орналасқан мүлік.

Егер шатырды, сыртқы қабырғаларды салу немесе жөндеу аяқталмаса, терезе мен есік ойықтары толық жабылмаса және құрылыс ағаштары мен қоршаулары бөлшектелмесе, ғимараттар мен үй-жайлар пайдалануға дайын емес деп есептеледі:

- ✓ ғимараттың сыртқы қабырғалары мен төбесінде орналасқан жабдықтар (маңдайшалар, электрлік жарнама, қалқалар, жапқыштар, антенналар және т. б.), тіректерді, діңгектер мен қоршауларды қоса алғанда, ашық аспан астындағы электр беру желілері;
- ✓ ашық аспан астындағы мүлік;
- ✓ дүкен витриналары, көрме витриналары, көркем өңделген әйнектер, терезе әйнектері, көп қабатты оқшаулағыш әйнектері, брондалған, қорғасын және жез әйнектер, шыны блоктар, профильді әйнектер, органикалық әйнек, шыны төбелерді қоса алғанда, әйнектен жасалған барлық беттер, сондай-ақ әйнектің аталған түрлерін орнату үшін пайдаланылатын жиектемелер мен профильдер;
- ✓ Құрылыс және монтаждау жұмыстарында пайдаланылатын машиналар мен жабдықтар, сондай-ақ орнатылатын жабдықтар мен құрылыс объектілері.

## 2) Бұршақ:

Сақтандырушы бұршақ түріндегі атмосфералық жауынның түсуі нәтижесінде сақтандырылған мүліктің зақымдалуы немесе жойылуы нәтижесінде келтірілген залалды өтейді.

## 3) Су тасқыны:

Сақтандырушы су тасқыны салдарынан сақтандырылған мүліктің бүлінуі немесе жойылуы салдарынан Сақтанушыға (Сақтандырылушыға) келтірілген залалды өтейді.

Бұл жағдайда су тасқыны сақтандыру орнын су басуды білдіреді:

- ✓ жер үсті (тұрақты немесе ағынды) су қоймаларының су жағасынан шығу жолдары
- ✓ атмосфералық жауын-шашын.

Ереженің 4-бөлімінде қамтылған шектеулер мен ерекшеліктерге қосымша, Сақтандырушы келесілернің нәтижесінде Сақтанушыға келтірілген залалды өтемейді:

- ✓ сақтандыру орнына тән жергілікті жағдайларға (жер бедері, климат, судың маусымдық ауытқуы және т. б.) сүйене отырып болжауға болатын жер үсті су қоймаларының жағалауларынан судың шығуы;

Ережелердің шарттарына сәйкес, егер мұндай оқиға орта есеппен он жылда 1 (бір) реттен жиі орын алса, жағалаудан судың шығуын болжауға болады деп саналады:

- ✓ дауыл толқыны;
- ✓ кәріз, нөсер және ағынды сулардың (ішкі және сыртқы) жеткіліксіз өткізу қабілеттілігінен туындаған су басу.

4) *Жер сілкінісі:*

Сақтандырушы Сақтанушыға/Сақтандырылушыға жер сілкінісі салдарынан сақтандырылған мүліктің бүлінуі немесе жойылуы салдарынан келтірілген залалды өтейді.

*Жер сілкінісі* деп жер қыртысындағы кернеудің кенеттен босатылуының нәтижесінде пайда болатын топырақтың шайқалуын (сейсмикалық дүмпулер) айтады. 72 және одан да көп сағат ішінде кез келген уақытта болатын және сейсмикалық дүмпуден тікелей туындаған мүліктің жоғалуының, жойылуының немесе бүлінуінің барлық жағдайлары бір сейсмикалық дүмпудің салдарынан болған деп қаралады және Ережелер аясында бір сақтандыру жағдайы ретінде қаралады.

Көрсетілген 72 сағаттық кезеңнің басталуы орын алған жер сілкінісі дерегі бойынша уәкілетті мемлекеттік органдар жасаған құжаттардың негізінде белгіленеді. Егер залал көрсетілген 72 сағат ішінде болған, бірақ бір-біріне тәуелсіз сақтандырылған оқиғалардың нәтижесінде келтірілсе, әртүрлі сақтандыру жағдайлары болған деп саналады.

Жер сілкінісі нәтижесінде сақтандыру жағдайы Сақтанушы келесі шарттардың кем дегенде біреуінің болуын дәлелдеген кезде орын алды деп саналады:

- ✓ жер бетінің шайқалуы нәтижесінде бүлінген немесе зақымданған ғимараттар немесе ғимараттарға ұқсас осындай сілкіністерге төтеп бере алатын басқа мүлік мінсіз жағдайда болды, яғни оларды жобалау, салу және пайдалану кезінде осы ғимараттар мен басқа да мүлік орналасқан жердің сейсмологиялық жағдайлары ескерілді;
- ✓ мінсіз күйдегі сақтандырылған мүліктің жойылуы немесе зақымдануы тек жер сілкінісінің нәтижесінде болуы мүмкін.

3.5.3. **Өзге табиғи апаттардан сақтандыру:**

Сақтандырушы Сақтанушыға (Сақтандырылушыға) сақтандырылған мүліктің зақымдануы немесе жойылуы салдарынан келтірілген залалды мынадай оқиғалардың нәтижесінде өтейді:

- 1) *Сел* - қатты жаңбыр жауғанда немесе тау бөктері мен таулы аудандарда, тальвегтің үлкен еңістері бар шағын өзендер мен сайлардың бассейндерінде қардың қарқынды еруі кезінде пайда болатын, балшықты материалдармен артық жүктелген қысқа мерзімді бұзушы ағын.
- 2) *Көшкін* - бұл топырақтың өз салмағының және топырақтың ығысуы нәтижесінде пайда болатын жүктеменің әсерінен баурайдағы тау жыныстары массаларының қозғалысы.
- 3) *Тау жыныстарының опырылуы* - бұл тау жыныстары массаларының (ірі кесектер мен сынықтар түрінде) түбірлі массивтен ажырау нәтижесінде опырылуы (құлауы).
- 4) *Жер асты суларының шығуы* - бұл техногендік және ішінара табиғи факторлардың әсерінен көрінетін кешенді процесс, онда есептік уақыт кезеңінде су режимі мен аумақтың теңгерімін бұзу нәтижесінде қорғау іс-шараларын қолдануды талап ететін шекті мәндерге қол жеткізетін жерасты суларының деңгейі артады.

Осы Ереженің 4-бөлімінде қамтылған шектеулер мен ерекшеліктерге қосымша Сақтандырушы Сақтанушыға (Сақтандырылушыға) көрсетілген оқиғалардың нәтижесінде келтірілген залалды өтемейді, егер оларды сақтандыру орнына тән жергілікті жағдайларға (жергілікті жердің бедеріне, климатқа, судың маусымдық ауытқуларына және т. б.) сүйене отырып алдын ала болжауға болатын болса;

Осы Ережелердің шарттары бойынша, егер мұндай оқиға орта есеппен 10 (он) жылда бір реттен жиі болатын болса, оқиғаны болжауға болады деп есептеледі.

#### 3.5.4. **Су құбыры, кәріз және жылыту жүйелерінің су басуынан сақтандыру:**

Сақтандырушы су құбыры, жылыту және кәріз жүйелерінен судың басуы нәтижесінде сақтандырылған мүліктің бүлінуі немесе жойылуы салдарынан келтірілген залалды өтейді.

Су буы суға тең.

Мұндай жүйелерге құбырлардың өзі, суды тасымалдауға арналған құрылғылар, жалғастырғыш орындар, суды іріктеу орындары, жинағыштар және т.б. жатады. Осындай жүйелерге қосылған өнеркәсіптік қондырғылар тұтыну жабдықтары санатына жатады және жүйелердің өздері болып табылмайды.

Егер Шартта арнайы жағдай көзделсе, жарылу немесе зақымдалу нәтижесінде, соның ішінде сақтандыру аумағында орналасқан, бірақ сақтандырылмаған мүлік топтарын жабдықтауды қамтамасыз ететін, немесе сақтандыру аумағынан тыс орналасқан, бірақ сақтандырылған үй-жайды жабдықтауды қамтамасыз ететін судың, құбырлардың кенеттен қатуы нәтижесінде сақтандырылған мүлікке келтірілген шығындар өтеледі.

Осы бөлімнің талаптарына сәйкес берілетін сақтандыру қорғанысы Сақтанушы (Сақтандырылушы) Шартта көрсетілген талаптарға қосымша мынадай қауіпсіздік шараларын сақтаған жағдайда ғана қолданылады:

- 1) сақтандыру орнында тұрған құбырларды және олармен тікелей байланысты сумен жабдықтау, кәріз және жылыту жүйелерінің аппараттары мен аспаптарын тиісті жағдайда ұстайды. Егер сарапшылардың пікірі бойынша немесе биліктің заңды талабына сәйкес немесе пайдалану ережелеріне сәйкес қосымша жабдық орнату, сумен жабдықтау, жылыту және кәріз жүйелеріне өзгерістер енгізу, сондай-ақ құбырлардағы судың ықтимал қатып қалуына қарсы шаралар қабылдау қажет болса, онда бұл іс-шаралар дереу немесе Сақтандырушы белгілеген мерзімнен кешіктірілмей орындалуы тиіс;
- 2) Егер мүмкін болса, пайдаланылмайтын ғимараттардағы немесе олардың бөліктеріндегі сумен жабдықтау, жылыту және кәріз жүйелерін жабады және оларды судан босатады (құбырлардан суды ағызады). Бұл жүйелерге тікелей қосылған құрылдар мен құрылғыларға да қатысты;
- 3) сақтандырылған мүлікті еден деңгейінен кемінде 12 сантиметр биіктікте сақтайды.

#### 3.5.5. **Автоматты өрт сөндіру дабылының жалған іске қосылуынан сақтандыру:**

- 1) Сақтандырушы автоматты өрт сөндіру қондырғыларының (спринклерлік қондырғылардың) жалған іске қосылуы нәтижесінде сақтандырылған мүліктің зақымдануы немесе жойылуы салдарынан Сақтанушыға (Сақтандырылушыға) келтірілген залалды өтейді.

Бұл жағдайда *спринклерлік қондырғылардың жалған іске қосылуы* оларды пайдаланудың белгіленген нормаларына қайшы спринклерлік қондырғыға тікелей қатысты құрылғылар мен жабдықтардың кенеттен қосылуын білдіреді. Спринклерлік қондырғылардың құрылғылары мен жабдықтарына суландырғыштары бар жылу құлыптары (спринклерлер), суға арналған резервуар, тарату құрылғысы, вентильдер, өрт дабылы, сорғылар, өзге де құрылғылар, сондай-ақ спринклерлік қондырғыға ғана жататын жеткізу құбырлары жатады.

2) Сақтандырушы *спринклерлік қондырғылардың жалған іске қосылуы* нәтижесінде сақтандырылған мүліктің бүлінуі немесе жойылуы салдарынан Сақтанушыға (Сақтандырылушыға) келтірілген залалды өтейді, егер:

- ✓ бұл қондырғылар Шартта сақтандыру аумағы ретінде көрсетілген ғимараттар мен үй-жайларда орналасқан;
- ✓ Сақтандыру орнында орналасқан спринкерлік жабдық автоматты өрт сөндіру құрылғыларын сату мен монтаждауға ресми рұқсаты бар, және Сақтандырушы таныған мамандандырылған техникалық бақылау ұйымдарында үнемі тексерістен өтетін ұйымдармен орнатылған.

Осы Ережелердің 4-бөліміндегі шектеулер мен өзгешіліктерге қосымша Сақтандырушы келесілернің нәтижесінде Сақтанушыға (Сақтандырылушыға) келтірілген залалды өтемейді:

- ✓ спринклер қондырғысының жоғалуы немесе зақымдалуы;
- ✓ спринклер қондырғысын сынау, соның ішінде қысыммен;
- ✓ сақтандыру аумағындағы жөндеу немесе қалпына келтіру жұмыстары, сондай-ақ спринклер қондырғысының өзін жөндеу;
- ✓ жердің шөгуі, көшкін және көгерудің әсері.

Осы Ережелердің 3.5.5-тармағында аталған оқиғалар нәтижесінде Сақтанушыға (Сақтандырылушыға) келтірілген залал осы оқиғалар Шартта сақтандырылған тәуекелдер ретінде аталған жағдайда ғана өтелуге жатады.

### **3.5.6. Мүліктің кейіннен жойылуын немесе зақымдалуын қоса алғанда бұзып ұрлаудан, қарақшылықтан және тонаудан сақтандыру:**

Сақтандырушы Сақтанушыға (Сақтандырылушыға) бұзумен ұрлау, қарақшылық және тонау, сақтандырылған мүлікті кейіннен зақымдау немесе жоғалту нәтижесінде сақтандырылған мүліктің зақымдануы немесе жоғалуы салдарынан келтірілген залалды өтейді.

Сақтанушы мен Сақтандырушы арасындағы келісім бойынша сақтандыру қорғанысы сақтандырылған мүліктің бүлінуі немесе жоғалуы нәтижесінде берілуі мүмкін:

- ✓ Сақтандыру аумағында бұзып ұрлау;
- ✓ Қарақшылық және тонау;
- ✓ Бұзудан кейін орын алған жойылу, сонымен қатар осы тармақтың алдыңғы тармақшаларында аталған әрекеттерді жасап көру нәтижесінде.

Осы Ережелердің 3.5.6-тармағында аталған іс-әрекеттер нәтижесінде Сақтанушыға (Сақтандырылушыға) келтірілген залал өтелуге жатады, егер бұл іс-әрекеттер Шартта сақтандырылған тәуекелдер ретінде көрсетілсе.

**Бұзып ұрлау** сақтандыру жағдайы (тәуекел) болып есептеледі, егер қаскүнем:

- 1) сақтандырылған үй-жайларға есіктер мен терезелерді бұзу, түпнұсқа кілттерді, жалған кілттерді немесе басқа техникалық құралдарды қолдану арқылы кіреді. Кілттердің түпнұсқаларына (қосалқы сілтемелеріне) билік етуге құқығы жоқ тұлғалардың тапсырмасы бойынша немесе келісімі бойынша дайындалған кілттер жалған болып есептеледі. Жалған кілттердің қолданылғанын дәлелдеу үшін мүліктің сақтандыру орнынан жоғалуының бір дерегі жеткіліксіз;
- 2) сақтандыру аумағындағы сақтандырылған мүлікті сақтау мақсатында пайдаланылатын үй-жайларды (ыдыстарды, қоймаларды) бұзады немесе оларды қолдан жасалған кілттердің не басқа да құралдардың көмегімен ашады;
- 3) сақтандыру аумағындағы жабық үй-жайларға жасырын кіріп және / немесе жабылғанға дейін оларда жасырынып, онда сақталатын сақтандырылған мүлікті ұрлайды;

- 4) ұрлыққа Сақтанушының/Сақтандырылушының немесе оның жұмыскерлерінің, оның ішінде күзет кілттерін ұқыпсыз қарауы себеп болмаған жағдайда, сақтандыру аумағынан тыс ұрланған түпнұсқа кілттердің көмегімен сақтандыру орнына кіреді;
- 5) түпнұсқа кілттің көмегімен сақтандыру аумағына кіреді немесе оның әрекеттері ұрлық немесе тонау ретінде саралануы мүмкін болған жағдайда түпнұсқа кілтпен қойманы ашады.

Егер осы Ережелердің 3.5.6-тармақшасының үшінші бөлігінде көрсетілген іс-әрекеттер нәтижесінде, Сақтанушы (Сақтандырылушы) қосымша қауіпсіз шараларын қолданған жағдайда сақтандырылған деп есептелетін мүлік ұрланса, онда бұзып ұрлау қаскүнемнің түпнұсқа кілттерді келесілердің нәтижесінде иеленген жағдайда ғана есептеледі:

- ✓ егер кілттерді сақтау үшін пайдаланылатын орындар сақтандырылған мүлікті сақтауға арналған орындар (сақтау орындары) сияқты бұзылудан қорғалған болса;
- ✓ сақтандыру орнынан тыс жерде болған тонау туралы ақпарат.

*Қарақшылық пен тонау* келесі жағдайда сақтандыру жағдайы деп есептеледі:

- 1) Сақтанушыға (Сақтандырылушыға) немесе онымен жұмыс істейтін адамдарға (жеке тұлғалар үшін – сондай-ақ отбасы мүшелеріне) олардың қарсылығын басу және сақтандырылған мүлікті алып қою үшін зорлық-зомбылық қолданылса;
- 2) Сақтанушының (Сақтандырылушының) немесе онымен жұмыс істейтін адамдардың (жеке тұлғалар үшін – сондай-ақ отбасы мүшелерінің) денсаулығына немесе өміріне қауіп төндіріп, сақтандырылған мүлікті сақтандыру аумағы шегінде табыстайды немесе табыстауға жол береді. Егер бірнеше сақтандырылған ғимараттар немесе объектілер сақтандыру аумағы болып табылса, Сақтанушының (Сақтандырылушының) не оның қжұмыскерлерінің (жеке тұлғалар – сондай-ақ отбасы мүшелері үшін) денсаулығына немесе өміріне қатер төнген сақтандырылған ғимарат шегінде жылжымалы мүлікті алып қою тонау болып саналады;
- 3) сақтандырылған мүлікті ұрлау кезінде Сақтанушы (Сақтандырылушылар) немесе онда жұмыс істейтін тұлғалар (жеке тұлғалар үшін - сондай - ақ отбасы мүшелері) қарақшыға қарсылық көрсетуге мүмкіндік бермейтін дәрменсіз күйде болса, егер мұндай жағдай аталған тұлғалар тарапынан қаскүнемдік әрекеттердің салдары болып табылмаған жағдайда.

Мүлікті жою, бұл оқиға қаскүнемнің сақтандыру аумағына осы Ережелердің 3.5.9-тармақта көрсетілген тәсілдердің бірімен кіруінің салдары болып табылған жағдайда сақтандырылған оқиға болып саналады.

Осы Ережелердің шарттарына сай *Мүлікті бұзумен ұрлаудан сақтандыру кезінде* тәуекел дәрежесіне әсер ететін мән-жайлар мыналар болып табылады:

- ✓ Шарт жасасу кезінде қосымша келісілген күзет құралдарын, сақтауға арналған ыдыстарды және т. б. жою немесе сенімдісіне ауыстыру;
- ✓ сақтандырылған ғимараттар мен үй-жайларды жөндеу немесе қайта жабдықтау, құрылыс ағаштарын, көтергіштерді орнату, ғимараттарды немесе оларға тікелей жанасатын үй-жайларды жөндеу немесе қайта жабдықтау;
- ✓ шаруашылық қызметте уақытша немесе тұрақты пайдаланылмайтын сақтандыру аумағына (жоғарыдан, төменнен немесе бүйірден) тікелей жанасатын үй-жайлардың болуы;
- ✓ сақтандырылған үй-жайларға тікелей (жоғарыдан, төменнен немесе бүйірден) жанасатын үй-жайларды ұзақ (60 күннен астам) мерзім бойы пайдаланбау;

- ✓ Сақтанушының (Сақтандырылғанның) шаруашылық қызметін тоқтатуы немесе оны 60 күннен астам мерзімге тоқтата тұруы;
- ✓ сақтандыру орны есіктерінің немесе сақтандырылған мүлікті сақтауға арналған арнайы ыдыстардың кілттерін жоғалту және егер мұндай құлыптардың кілттері жоғалған болса, құлыптарды тең бағалы заттармен бірден ауыстырудан бас тарту.

Осы Ережелердің 9-10 бөлімінде аталған міндеттемелерге қосымша Сақтанушы (Сақтандырылушы) міндетті:

- 1) Тәуекел дәрежесін арттыратын мән-жайларды жою үшін барлық шараларды қабылдау, ал мұндай мүмкіндік болмаған кезде қолданыстағы қауіпсіздік шараларын күшейту;
- 2) жұмыс уақыты аяқталғаннан кейін және шаруашылық қызметі уақытша тоқтаған кезде сақтандыру аумағына және арнайы қоймаларға кіруге мүмкіндік беретін қоршауларды, есіктерді, терезелерді және басқа да кіреберістерді, ойықтарды жабу;
- 3) Шарт жасасу кезінде қолда бар және Сақтандырушының талабы бойынша қосымша орнатылған барлық күзет жүйелерінің және/немесе құрылғыларының іркіліссіз жұмыс істеуін қамтамасыз етуге;
- 4) Сақтанушының (Сақтандырылушының) шаруашылық қызметінде уақытша пайдаланылмайтын сақтандыру орнының үй-жайларында күзет жүйелерінің және/немесе құрылғыларының іркіліссіз жұмыс істеуін қамтамасыз етуге;
- 5) Шарт жасасу кезінде қолда бар, сондай-ақ Сақтандырушының талабы бойынша белгіленген күзет жүйелерінің және/немесе құрылғыларының барлық өзгерістері Сақтандырушымен келісуге жатады, сондай-ақ жазбаша нысанда расталуға тиіс.

### **3.5.7. Көлік құралының соғылуынан, соқтығысуынан, осы нысандарда тасымалданатын пилотты ұшқыш нысандардың, олардың бөліктері немесе жүктерінің құлауынан сақтандыру:**

Сақтандырушы Сақтанушыға (Сақтандырылушыға) сақтандырылған мүліктің келесілердің нәтижесінде бүлінуі немесе жойылуы салдарынан келтірілген залалды өтейді:

- 1) көлік құралының сақтандырылған мүлікті басып кетуі.
- 2) бұл жағдайда көлік құралының басып кетуі деп көлік құралының (оның ішінде рельстермен қозғалатын) сақтандырылған мүлікпен тікелей соқтығысуы түсініледі.
- 3) осы объектілерде тасымалданатын пилотты ұшқыш нысандардың қақтығысуы немесе құлауы.

Егер Шартпен өзге жағдай көзделмесе, онда осы Ережелердің 4-бөлімінде қамтылған ерекшеліктер мен шектеулерге қосымша Сақтандырушы Сақтанушыға (Сақтандырылушыға) келесілердің нәтижесінде келтірілген залалды өтемейді:

- 1) Сақтанушы/Сақтандырылушы/ Пайда алушы қолданылатын көлік құралының сақтандырылған ғимаратты пайдаланушымен немесе олардың қызметкерлері (жеке тұлғалар үшін – сондай-ақ отбасы мүшелері) пайдаланатын көлік құралының басып кетуі;
- 2) көлік құралдарының жойылуы немесе зақымдануы;
- 3) Табиғи амортизациялық атқарылым (тозу);
- 4) жол элементтері мен жол жабыны қоршауларының, жолдар мен өзге де көлік жолдары жабынының опат болуы немесе зақымдануы кезінде жүзеге асырылады.

### **3.5.8. Әйнектердің сынуы (әйнектеу элементтері бойынша кеңейтілген сақтандыру):**

Кез келген себеппен сыну нәтижесінде әйнектеу элементтерінің (терезе және есік әйнектерінің, айналардың, витраждардың, шыны қабырғалардың және т.б.) жойылуы немесе зақымдануы. Шартқа осы тәуекелді енгізген кезде әйнектеу элементтері кез келген себеппен жойылу немесе бүліну жағдайына сақтандырылған болып саналады. Егер осы тәуекел Шартқа енгізілмесе, әйнектеу элементтері Шартта көрсетілген тәуекелдер бойынша ғана сақтандырылған болып саналады. Әйнектеу элементтері сақтандырылған мүліктің бір бөлігі ретінде (құрылыстарда, құрылыстарда, үй-жайларда және т.б.), сондай-ақ жеке объект ретінде сақтандырылуы мүмкін. Әйнектеу элементтерін сақтандыру кезінде келесінің нәтижесінде келтірілген шығындар өтеледі:

- 1) сақтандырылған әйнектеу элементтерінің, сондай-ақ олар бекітілген рамалардың (жиектердің) жойылуы немесе зақымдануы;
- 2) құрылыстардың, ғимараттар мен үй-жайлардың (діңгектер, антенналар, ашық электр сымдары, қорғаныс күнқағарлары және т.б.) сыртқы жағына бекітілген қандай да бір сақтандырылған заттарды әйнектеудің сақтандырылған элементтерінің сынықтарымен ілеспелі бүлінуі. Бұл шығындар Шартта тікелей көзделген жағдайда ғана өтеледі;
- 3) құрылыстардың, ғимараттар мен үй-жайлардың ішінде тұрып қалған заттарды әйнектеудің сақтандырылған элементтері сынықтарымен бүлінген жағдайларда. Бұл шығындар Шартта тікелей көзделген жағдайда ғана өтеледі. Сақтандыруға жиектерге (жақтауларға) салынған немесе олар бекітілген жерлерде орнатылған әйнек элементтері жатады. Мыналардың:
  - терезе немесе есік жақтауларынан немесе оларды тұрақты бекітетін өзге де орындардан шыныларды немесе шыныдан жасалған бөлшектерді алып тастау немесе бөлшектеу;
  - шынылардың (сызаттардың немесе сынықтардың) бетін бүлдіру салдарынан келтірілген залал өтелмейді.

3.5.9. Шартпен сақтандыру жағдайлары ретінде Қазақстан Республикасының заңнамасына қайшы келмейтін өзге де жағдайлар қарастырылуы мүмкін.

## **4. САҚТАНДЫРУҒА ЖАТПАЙТЫН ЖАҒДАЙЛАР ЖӘНЕ САҚТАНДЫРУДЫ ШЕКТЕУ. САҚТАНДЫРУШЫНЫ САҚТАНДЫРУ ТӨЛЕМІНЕН БОСАТУ НЕГІЗДЕРІ**

4.1. Егер Шартта өзгеше жағдай көзделмесе Сақтандырушы келесілердің салдарынан орын алған шығындарды және сақтандырылған мүліктің зақымдалуы немесе жойылуы нәтижесінде Сақтанушыға (Сақтандырылушыға) келтірілген залалды өтемейді:

- 1) Онда тұратын тұлғалардың немесе онымен бірлесіп шаруашылық ететін тұлғалардың қасақана әрекеттері;
- 2) Сақтанушының (Сақтандырылушының) қызметкерлері жасаған қасақана әрекеттері;
- 3) Сақтандыру орнына немесе орнынан тасымалдау кезіндегі тонау (қарақшылық).

4.2. Егер Шартта өзгеше жағдай көзделмесе, сақтандырылған мүліктің зақымдалуы немесе жойылуы салдарынан Сақтанушының (Сақтандырылушының) мүліктік мүдделеріне келтірілген залал, сонымен қатар келесінің нәтижесінде орын алған кез келген қосымша шығындар өтелмейді:

- 1) сақтандыру жағдайымен және оны уәкілетті органдарда құжаттармен байланысты істерді жүргізуге арналған шығыстар (ксерокөшірмелерге, нотариалдық куәландыруға, сараптамаға, адвокаттың, өкілдің, аудармашының қызметтеріне ақы төлеуге, пошталық (курьерлік) қызметтерге және т. б. шығыстар);

- 2) сақтандырылған мүлікті жақсарту және жаңғырту бойынша шығыстар;
- 3) үшінші тұлғаларға келтірілген зиян;
- 4) Шартқа қол қою кезінде Сақтанушының (Сақтандырылушының) бұрыннан бар және/немесе ол туралы білген немесе білуге тиіс сақтандырылған мүліктің механикалық бұзылулары немесе ақаулары;
- 5) коррозия, эрозия немесе қоршаған ортаның кез келген басқа да ұзақ химиялық немесе атмосфералық әсері, сондай-ақ кірдің, тоттың, қақтың және т. б. шамадан тыс әсер етуі салдарынан механикалық бұзылулар;
- 6) арнайы рұқсаты жоқ және арнайы оқытудан өтпеген білікті емес қызметкердің сақтандырылған мүлікті пайдалануы немесе пайдалануы, сол сияқты ол үшін арнайы оқытылмаған және арнайы рұқсаты жоқ тұлғаларға қызмет көрсетуі және/немесе жөндеуі немесе дайындаушы-кәсіпорын белгілеген техникалық сипаттамасы мен пайдалану қағидаларын бұзуы салдарынан туындаған залал;
- 7) сақтандырылған мүлікті тиеу, түсіру және тасымалдау нәтижесінде келтірілген залал;
- 8) егер жинақтаушы және/немесе шығыс материалдары сақтандыру жағдайы басталған кезде ауыстыруды талап етсе немесе 70 (жетпіс) пайызға тозған болса, жинақтаушы және/немесе шығыс материалдарын ауыстыру жөніндегі шығыстар;
- 9) егер осындай зақымданулар мен істен шығулардың салдары сақтандырылған мүліктің ішінде оқшауландырылған болса, тозумен, ескірумен, беріктіктің төмендеуімен және жұмыс процестерімен және ілеспе факторлармен (діріл, шу, электромагниттік кедергілер және т. б.) байланысты кез келген ақаулар мен ресурс әзірлеу;
- 10) қалыпты пайдалану жағдайлары мен жүктемелердің әсерімен байланысты құрылым элементтерінің жинақтаушы немесе үдемелі сипаты бар зақымдануы (коррозия, тоза бастаған жарықтар және қатпарлану);
- 11) техниканы отпен, жылумен өңдеу немесе оны қайта өңдеу мақсатында немесе өзге де мақсаттарда оған өзге де термиялық әсер ету нәтижесінде пайда болған зақымданудан және/немесе жоғалудан (жойылудан) келтірілген залалдар;
- 12) сақтандырылған мүлікті бұзу ізінсіз ұрлау не сақтандырылған мүлік орналасқан үй-жайға күштеп кіру, сол сияқты құпия (белгісіз) мән-жайларда оның жоғалуы;
- 13) қажетті қорғаныс және аса қажеттілік жағдайында жасалған іс-әрекеттерді қоспағанда, Сақтанушының (Сақтандырылушылардың) не оның қызметкерлерінің (жеке тұлғалар - сондай-ақ отбасы мүшелері үшін) сақтандыру жағдайының туындауына бағытталған қасақана іс-әрекеттері;
- 14) Сақтанушы (Сақтандырылушы) сақтандыру оқиғасымен тікелей себептік байланыста болатын қылмыс жасаған жағдайларда;
- 15) Сақтанушының (Сақтандырылушылардың) не оның жұмыскерлерінің алкогольдік, уытқұмарлық немесе есірткілік масаң күйде, сондай-ақ ол өз әрекеттерінің мәнін түсіне алмайтын немесе оларға ие бола алмайтын күйде жасалған әрекетсіздігі немесе әрекеттері;
- 16) ядролық энергияның кез келген нысандағы әсері;
- 17) кез келген әскери іс-қимылдар, оның ішінде азаматтық соғыс, интервенция, соғыс жарияланып, сондай-ақ соғыс жарияланбай қарулы қақтығыстар кезінде;
- 18) Ішкі халықтық толқулар мен тәртіпсіздіктер, төңкерістер, аумақтарды бөлу, халық көтерілісі, бүлік, ылаң, бүлікшілік, мемлекеттік төңкеріс, оларға қатысушы адамдардың санына қарамастан;

- 19) ереуілдер, локауттар, терроризм актілері, оларға қатысатын адамдардың санына қарамастан;
- 20) әскери немесе азаматтық билік орындары өкімдерінің, тәркілеудің, реквизициялаудың, мәжбүрлеп мемлекет меншігіне алудың негізінде жүзеге асырылады;
- 21) төтенше немесе соғыс жағдайын жариялау;
- 22) Табиғи апаттар - шарт жасалған кезге дейін сақтандыру аумағы табиғи апат аймағы деп жарияланған кезде;
- 23) сақтандырылған заттардың өздігінен тұтануы, ашытылуы, шіруі немесе басқа да табиғи қасиеттері;
- 24) егер құлау сақтандыру жағдайынан (судың немесе басқа сұйықтықтардың сулану (еру немесе тоттану) әсерінің нәтижесінде) туындамаса, құрылыстардың немесе олардың бір бөлігінің опырылуы;
- 25) жобадағы (дизайндағы), ерекшеліктердегі, өндірістегі, материалдардағы қателіктер мен жаңсақтықтар;
- 26) жану камераларында пайда болатын жарылыстар (детонациялар) кезінде іштен жану қозғалтқышы бар механизмдердің зақымдануы.

4.3. Егер Шартта өзгеше жағдай көзделмесе, Шарт бойынша сақтандыру қорғанысы келесі оқиғаларға қатысты сақтандыру төлемін жасау туралы талаптарға таралмайды:

- 1) шатырлардың ағуы (егер сақтандыру жағдайы кезінде шатыр зақымдалмаса) немесе есіктерді, терезелерді немесе желдеткіштерді ашық қалдыру;
- 2) қоршаулар, жолдар мен өзге де көлік жолдары жабындарының опат болуы немесе зақымдануы;
- 3) дайындаушы зауыт арнайы ескертпеген және ұсынбаған қосалқы бөлшектерді, жиынтықтауыштарды және/немесе шығыс материалдарын пайдалану;
- 4) егер Сақтанушы/Сақтандырылушы және/немесе оның қызметкерлері көлік құралын алкогольдік, есірткілік, уыттық масаң күйде басқарса және/немесе организмнің психомоторлық функцияларына әсер ететін дәрілік препараттарды қолданса, ЖКО салдарынан сақтандырылған мүліктің зақымдануы немесе жоғалуы кезінде;
- 5) саяси себептер бойынша үшінші тұлғалардың құқыққа қарсы әрекеттері;
- 6) сақтандырылған мүлікті мақсатына сай емес және/немесе сақтандырылған мүлік тағайындалған мақсаттарға арналмаған пайдалану, сондай-ақ техниканы Сақтанушының өтінішінде көрсетілгеннен өзге мақсаттарға пайдалану;
- 7) сақтандырылған мүлікті арнайы бағдарламалар бойынша пайдалану, атап айтқанда: сынақтар, тест-драйвтар, рекордтар белгілеу, жарнамалық, ойын-сауық сипатындағы әртүрлі техниканы немесе декорацияларды көрсету, жүргізуді үйрету, ластанған өрттермен күресу, біреуді немесе бірдеңені құтқару үшін және тәуекелі жоғары басқа да оқиғалар үшін, сол сияқты техниканы Сақтанушының өтінішінде көрсетілгеннен өзге мақсаттарда пайдалану;
- 8) өздігінен орнатылған электр және/немесе өзге де қосымша жабдықтардың тұйықталуынан сақтандырылған мүліктің ақаулығы нәтижесінде туындаған өрт;
- 9) жолаушылар сыйымдылығының шекті нормаларының және сақтандырылған мүлікті жүктеу нормаларының асып кетуі;
- 10) Сақтандырылған мүлікті Сақтандырушының жазбаша келісімінсіз жалға, лизингке немесе жалға берген жағдайларда;

- 11) Сақтанушыға (Сақтандырылушыларға) өздеріне прокатқа, жалға, лизингке берілген сақтандырылған мүлікті қайтармау;
- 12) сақтандырылған мүлікті көліктің кез келген түрімен тасымалдау/тіркеп сүйреу кезінде, сақтандырылған мүлікпен басқа көлік құралдарын тіркеп сүйреу кезінде орын алған жағдайлар;
- 13) Сақтанушының (Сақтандырылушының) бүлінген сақтандырылған мүлікті сақтау және тасымалдау жөніндегі шығыстары, егер Сақтандырушы осы мүлікке өз құқығынан бас тартса (абандон), бұл ретте сақтандыру төлемін жүзеге асыру кезінде жоғалған сақтандырылған мүліктің қалдық құнын ұстап қалса, сондай-ақ Сақтанушының (Сақтандырылушының) жарамсыз (жойылған) мүлікті жою жөніндегі шығыстары өтелмейді;
- 14) сақтандырылған мүлікпен бірге жоғалған дабылдың және/немесе ұрлыққа қарсы құрылғының, сондай-ақ Шарттың қолданылу кезеңінде орнатылған бекіту құрылғыларының құны;
- 15) Сақтанушы (Сақтандырылушы) заңнамада немесе басқа да нормативтік актілерде белгіленген өртке қарсы қауіпсіздік, үй-жайлар мен құндылықтарды қорғау, сақтау ережелері мен нормаларын, жұмыстарды жүргізу қауіпсіз немесе өзге де осыған ұқсас нормаларды бұзған жағдайда немесе, егер мұндай бұзушылықтар Сақтанушының (Сақтандырылушының) хабардар болуымен жүзеге асырылған болса не анықталған бұзушылықтарды және/немесе кемшіліктерді жою туралы уәкілетті органдардың нұсқамаларын мерзімінде орындамаған жағдайларда;
- 16) сақтандырылған мүліктің сақталуын қамтамасыз етпеу, атап айтқанда тауарды тиісті қорғаусыз қалдыру, тиек құрылғыларын және/немесе құрылғыларды жұмыс жағдайына келтірмеу, сол сияқты ондайлардың болмауы, өзге қауіпсіздік шараларының болмауы, сол сияқты оларды жұмыс жағдайына келтірмеу;
- 17) сақтандырылған мүлікті стандарттарда, техникалық шарттарда, технологиялық нұсқаулықтарда, сақтау жөніндегі нұсқаулықтарда, мүліктің жекелеген түрлерін сақтау қағидаларында, өзге де нормативтік құжаттарда және дайындаушы зауыттың құжаттарында белгіленген сақтау шарттарын (режимін) бұза отырып сақтау;
- 18) сақтандырылған мүліктің сақтандыру аумағынан тыс жерде зақымдануы/жойылуы;
- 19) Сақтанушыда (Сақтандырылушыда) тауардың сақтауға қабылданғанын растайтын тауарға қойма құжаттары болмаған;
- 20) сақтандыру шартында сақтандыру жағдайы ретінде көрсетілмеген оқиғалар;
- 21) сақтандыру аумағынан тыс немесе сақтандыру қорғанысының қолданылу кезеңі басталған жағдайларда.

4.4. Егер Шартта өзгеше жағдай көзделмесе, сақтандыру қорғанысы келесіге таралмайды:

- 1) өндірістегі немесе саудадағы үзіліс;
- 2) жалдау немесе пәтер ақысы түсімдерінің жоғалуы;
- 3) пайданы жоғалту;
- 4) сақтандыру жағдайынан кейін аумақты тазарту және құрылыстарды бұзу;
- 5) тауарлық түрін жоғалту;
- 6) өзге жанама шығындар (мысалы, жоғалған пайда), бірақ олар сақтандыру жағдайынан туындаған;
- 7) моральдық зиян;
- 8) сот шығындары.

4.5. Егер Сақтандырушы осы Ережелердің 4.1-тармағында көрсетілген оқиғаларға сілтеме жасай отырып, залалды өтеуден бас тартса онда Сақтанушы

(Сақтандырылушы) келтірілген залал осы оқиғалардың басталуына тікелей де, жанама да байланысты емес екенін дәлелдеуі тиіс.

- 4.6. Сақтандырушы Сақтанушының (Сақтандырылушының) ықтимал шығындарды азайту үшін ақылға қонымды және оған қолжетімді шараларды қасақана қабылдамауы салдарынан туындаған шығындар бөлігінде сақтандыру төлемін жүзеге асырудан босатылады.
- 4.7. Егер Шартта өзгеше жағдай көзделмесе, онда Сақтандырушы келесіге байланысты сақтандыру жағдайының орын алуымен немесе әрекеттерді жасаумен туындаған Сақтанушының (Сақтандырылушының) келесі шығындарын өтемейді:
- 1) Шартқа сәйкес сақтандыру аумағы болып табылатын ғимараттардың шатырларының, төбелерінің, қабырғаларының, едендерінің, құлыптарының, терезелерінің (әйнектерін қоса алғанда) немесе қорғаныш торларының зақымдануларын жоя отырып;
  - 2) егер олар сақтандыру аумағына тікелей жақын орналасқан болса, жеке тұрған жарнамалық стендтердің немесе витриналардың (шыныны қоса алғанда) зақымдануларын жоя отырып;
  - 3) құлыптарды немесе кілттердің ауыстырумен, егер кілттер сақтандыру жағдайының салдарынан жойылған болса, касса сейфтері мен броньдалған бөлмелердің кілттерінен қоспағанда.
- 4.8. Егер Шартта өзгеше жағдай көзделмесе, онда Сақтандырушы Сақтанушыға (Сақтандырылушыға) сақтандыру төлемін жасаудан толық немесе ішінара бас тартуға құқылы, егер сақтандыру жағдайы келесінің салдарынан орын алса:
- 1) қажетті қорғаныс немесе аса қажеттілік жағдайында жасалған іс-әрекеттерді қоспағанда, Сақтанушының/Сақтандырылушының/Пайда алушының, Сақтанушы/Пайда алушы жұмыскерлерінің сақтандыру жағдайының туындауына бағытталған не оның басталуына ықпал ететін қасақана іс-әрекеттері;
  - 2) заңнамалық актілерімен белгіленген тәртіпте сақтандыру жағдайымен себепті байланыстағы қасақана қылмыстық немесе әкімшілік құқық бұзушылық деп танылған Сақтанушының/Сақтандырылушының/Пайда алушының, Сақтанушы/Пайда алушы жұмыскерлерінің әрекеттері.
- 4.9. Егер Шартта өзгеше жағдай көзделмесе, Шарт бойынша сақтандыру қорғанысы келесі мүлік түріне қатысты сақтандыру төлемі туралы талапқа таралмайды:
- 1) пайдалануға дайын емес ғимараттар (егер шатырды, сыртқы қабырғаларды салу немесе жөндеу аяқталмаса, терезе және есік ойықтары толық жабылмаса және құрылыс ағаштары мен қоршаулары бөлшектелмесе) және осы ғимараттардағы мүлік.
  - 2) жалға берушілердің мүлкі;
  - 3) маңдайшалар, электрлік жарнама, қалқалар, жапқыштар, антенналар және т.б.;
  - 4) дүкен витриналарын, көрме витриналарын, көркем өңделген әйнектерді, терезе әйнектерін, көп қабатты оқшаулағыш шыныларды, брондалған, қорғасын және жез шыныларды, шыны блоктарды, бейінді шыныларды, органикалық шыныны, шыны төбелерді қоса алғанда, шыныдан жасалған барлық беттер, сондай-ақ әйнектердің көрсетілген түрлерін орнату үшін пайдаланылатын рамалар мен профильдер;
  - 5) Құрылыс және монтаждау жұмыстары кезінде пайдаланылатын машиналар мен жабдықтар, сондай-ақ орнатылатын жабдықтар мен құрылыс объектілері.
  - 6) кез келген валютадағы қолма-қол ақша, бағалы металдар және олардан жасалған бұйымдар, асыл тастардан жасалған зергерлік бұйымдар, маркалар, монеталар, медальдар, суреттер, мүсіндер, антиквариат, коллекциялар немесе өзге де өнер туындылары;

- 7) құжаттар мен бағалы қағаздар, оның ішінде акциялар, облигациялар, жинақ кітапшалары, банк чектері;
  - 8) актілер, жоспарлар, бухгалтерлік және іскерлік кітаптар мен есептер, картотекалар, дискілер, дискеталар және басқа да электрондық ақпарат жеткізгіштер және оларда сақталатын ақпарат;
  - 9) үлгілер, модельдер, прототиптер және көрме үлгілері;
  - 10) автомобиль құралдары;
  - 11) монета қабылдағыштары бар, оның ішінде ұсақтайтын автоматтар, сондай-ақ олардың ішіндегісімен бірге ақша беруге/қабылдауға арналған автоматтар;
  - 12) Сақтанушының және оның сақтандыру орнындағы қызметкерлерінің жеке заттары;
  - 13) өсіп тұрған өнім, тұрған орман, көгалдар, бұталар, өзге де өсімдіктер мен екпелер; жануарлар.
- 4.10. Сақтандырушы мемлекеттік органдардың өкімі бойынша сақтандырылған мүлікті алып қою, тәркілеу, реквизициялау, тыйым салу немесе жою салдарынан туындаған залалдар үшін сақтандыру төлемін жүзеге асырудан босатылады.
- 4.11. Сақтандырушы сақтандыру төлемін жасаудан бас тарту үшін келесілер де негіз бола алады:
- 1) Сақтанушының Сақтандырушыға сақтандыру объектісі, сақтандыру тәуекелі, сақтандыру жағдайы және оның салдары туралы көрінеу жалған мәліметтер хабарлауы;
  - 2) Сақтанушының сақтандыру жағдайынан болған залалдарды азайту жөнінде шараларды қасақана қолданбауы;
  - 3) Сақтанушының/Сақтандырылушының / Пайда алушының залалды келтіруге кінәлі тұлғадан мүліктік сақтандыру бойынша тиісті залалды өтеуін алуы;
  - 4) Сақтанушының/Сақтандырылушының / Пайда алушының Сақтандырушыға сақтандыру жағдайының басталу мән-жайларын тергеуде және оған келтірілген залалдың мөлшерін анықтауда кедергі жасауы;
  - 5) Сақтандырушыны сақтандыру жағдайының басталғаны туралы хабардар етпеу;
  - 6) Сақтанушының (Сақтандырылушының) сақтандыру жағдайының басталуына жауапты тұлғаға өзінің талап қою құқығынан бас тартуы, сондай-ақ Сақтандырушыға талап қою құқығының ауысуы үшін қажетті құжаттарды Сақтандырушыға беруден бас тартуы негіз болып табылады. Егер сақтандыру төлемі жүзеге асырылған болса, Сақтандырушы оның толық немесе ішінара қайтарылуын талап етуге құқылы;
- 4.12. Сақтандырушы Сақтанушының (Сақтандырылушының) ықтимал шығындарды азайту үшін ақылға қонымды және оған қолжетімді шараларды қасақана қабылдамауы салдарынан туындаған шығындар бөлігінде сақтандыру төлемін жүзеге асырудан босатылады.
- 4.13. Егер Сақтанушы/Сақтандырылушы /Пайда алушы осы Ережелердің 10-бөлімінде көрсетілген құжаттарды ұсынбаса немесе залалдың басталу мән-жайлары мен оның мөлшеріне қатысты көрінеу жалған мәліметтерді ұсынса, сақтандыру төлемі жүзеге асырылмайды.
- 4.14. Сақтандырушының сақтандыру төлемін жасаудан бас тартуына Сақтанушы (Сақтандырылушы) сотқа шағымдана алады.
- 4.15. Шартта сақтандыруға жатпайтын жағдайлардың өзге тізбесі және сақтандырудың өзге де шектеулері көзделуі мүмкін.

## **5. САҚТАНДЫРУ СОМАСЫН АНЫҚТАУ ТӘРТІБІ. ФРАНШИЗА**

- 5.1. Сақтандыру сомасының мөлшері Шартта көрсетіледі және келесі мөлшерде белгіленуі мүмкін:

- 1) Шартты жасасқан күніне мүліктің сақтандыру құны;
  - 2) Шартты жасасқан күніне мүліктің сақтандыру құнынан төмен.
- 5.2. Сақтандыру сомасы Шарт жасалған күні оның тұрған жерінде сақтандыру жүргізілетін мүліктің сақтандыру құнынан (нақты құнынан) аспауы тиіс.
- 5.3. Егер Шарт бойынша сақтандыру сомасы Шарт жасалған күнгі мүліктің сақтандыру құнынан аз болған жағдайда, басталған сақтандыру жағдайы бойынша сақтандыру төлемінің мөлшері сақтандыру сомасы мүліктің сақтандыру құнына қатысты пропорцияда айқындалады. Мүліктің сақтандыру құнының сақтандыру сомасының сәйкестігі бүкіл Шарт бойынша немесе жеке мүлік бойынша айқындалады.
- 5.4. Сақтандырушы оны Сақтанушы әдейі адастырғанын дәлелдеген жағдайларды қоспағанда, Тараптар Шартта айқындалған мүліктің құнына дау айта алмайды.
- 5.5. Егер шартта өзге жағдай ескертілмесе, мүліктің сақтандыру құны сақтандыру шартын жасасқан күнгі мүліктің нақты құны негізге алына отырып есептеледі және келесідей анықталады:
- 1) Жабдықтар, конструкциялар, техника, мүкәммал, үй мүлкі үшін – тозуды (есептелген амортизацияны) шегергенде немесе олардың баланстық құны бойынша жоғалғанға (жойылғанға) толық ұқсас затты сатып алу үшін қажетті құнды негізге ала отырып;
  - 2) тұрғын үйлер, ғимараттар, құрылыстар үшін – құрылыстың құнын негізге ала отырып, бағалау құнын негізге ала отырып не осы жердегі тозуды ескере отырып немесе тозуды есепке алмай және опат болған (бүлінген) құрылыстың пайдалану-техникалық жай-күйін ескере отырып, толығымен жоғалғанға (жойылғанға) ұқсас баланстық ғимарат бойынша;
  - 3) пәтерлер үшін – сақтандыру шартын жасау сәтінде анықталатын ұқсас пәтердің бағалау құнына қарай;
  - 4) Сақтанушы/Сақтандырылған (өндіріспен аяқталмаған, сондай-ақ дайын) дайындайтын тауарлар (өнімдер) үшін-жоғалған (опат болған) заттарды қайта дайындау үшін қажетті өндіріс шығындарын негізге ала отырып;
  - 5) сауда залындағы, қоймадағы тауарлар, Сақтанушы/Сақтандырылушы сатып алған шикізат үшін – олардың құны оларды қайта сатып алу үшін қажетті бағалар бойынша;
  - 6) кепілдік мүлік үшін – бағалау (нарықтық) құнын немесе қарызды өтеу кестесіне сәйкес сақтандыру шартын жасасу күніне негізгі борыштың қалдық сомасын негізге ала отырып жүргізіледі.
- 5.6. Сақтанушы мен Сақтандырушы арасындағы келісім бойынша мүліктің нақты құны Тараптардың келісімі немесе тәуелсіз сараптамалық бағалау негізінде айқындалуы мүмкін, егер оны өзге тәсілмен анықтау қиын болса және/немесе сақтандырылған мүлік туралы ақпараттың бұрмалануына әкеп соғуы мүмкін болса. Бұл ретте Тәуелсіз сараптамалық бағалау жүргізу жөніндегі шығыстарды Сақтанушы көтереді.
- 5.7. Шартта франшиза көзделуі мүмкін (шартты немесе шартсыз). Франшизаның түрі мен мөлшері Сақтанушы мен Сақтандырушы арасындағы келісім бойынша белгіленеді және Шартта көрсетіледі.
- 5.8. Шартты франшиза кезінде Сақтандырушы франшизаның белгіленген сомасынан аспайтын залал үшін жауапкершіліктен босатылады және егер оның сомасы франшизадан көп болса, залалды толық өтеуге тиіс. Шартсыз франшиза кезінде, егер залал франшизаның белгіленген мөлшерінен аспаса, онда төлем жүргізілмейді, асып кеткен жағдайда залал белгіленген франшиза шегеріле отырып өтеледі.
- 5.9. Франшиза бір сақтандырылған тәуекел үшін немесе әрбір сақтандырылған тәуекел үшін белгіленуі мүмкін. Егер бірнеше сақтандыру жағдайлары немесе

тәуекелдері орын алған болса, франшиза сомасы олардың әрқайсысы бойынша залал сомасын есептеу кезінде ескеріледі.

## **6. САҚТАНДЫРУ СЫЙЛЫҚАҚЫЛАРЫН АНЫҚТАУ ТӘРТІБІ**

- 6.1. Сақтандыру сыйлықақысы Шартта белгіленеді және Сақтанушы Сақтандырушыға соңғысының Шартта айқындалған сақтандыру төлемін жүргізу міндеттемесін қабылдағаны үшін төлеуге міндетті ақша сомасын білдіреді.
- 6.2. Шарт бойынша төленуге тиісті сақтандыру сыйлықақысының мөлшері сақтандыру объектісі мен сақтандыру тәуекелінің сипатын ескере отырып, сақтандыру сомасының бірлігінен алынатын сақтандыру сыйлықақысының мөлшерлемесін айқындайтын сақтандыру тарифтеріне сәйкес есептеледі. Тарифтер Сақтандырушының ішкі құжаттарымен белгіленеді.
- 6.3. Егер Шартта өзгеше жағдай айтылмаса, Сақтанушы Сақтандырушыдан сақтандыру туралы жазбаша растауды және сақтандыру сыйлықақысын (сақтандыру жарнасын) төлеуге тиісті шотты алғаннан кейін 3 (үш) жұмыс күні ішінде сақтандыру сыйлықақысын (сақтандыру жарнасын) төлеуге міндетті. Егер шартта өзгеше жағдай көзделмесе, Сақтанушы қосымша сақтандыру сыйлықақысын, Сақтандырушының тиісті шотында көрсетілген мерзімдерде, бірақ осы шотты алғаннан кейін 3 (үш) жұмыс күнінен кешіктірмей төлейді. Сақтандыру сыйлықақысын төлеу шарттың талаптарына сәйкес біржолғы төлеммен немесе бөліп-бөліп төлеу арқылы жүргізіледі.
- 6.4. Егер сақтандыру сыйлықақысы немесе бірінші сақтандыру жарнасы мерзімінде төленбесе, онда Сақтандырушы сақтандыру сыйлықақысы төленбеген күннен бастап Шартты мерзімінен бұрын бұзуға құқылы. Егер сақтандыру жағдайы басталған кезде сақтандыру сыйлықақысы (бірінші сақтандыру жарнасы) әлі төленбесе, Сақтандырушы Шарт бойынша өз міндеттемелерін орындаудан босатылады және көрсетілген кезеңде болған сақтандыру жағдайлары бойынша жауапты болмайды. Бұл ретте Сақтандырушыны Сақтанушыға жазбаша хабардар ету талап етілмейді.
- 6.5. Егер сақтандыру жағдайы енгізілу мерзімі өткен белгілі бір сақтандыру жарнасын (сақтандыру сыйлықақысын) төлегенге дейін басталса, Сақтандырушы сақтандыру төлемінің мөлшерін айқындау кезінде төленбеген сақтандыру жарнасының (сақтандыру сыйлықақысының) сомасын есепке алуға құқылы.
- 6.6. Егер кейінгі сақтандыру жарнасы уақтылы төленбесе, онда Сақтандырушының Сақтанушыға осы мерзім өткеннен кейін болатын құқықтық салдарларды көрсете отырып, кемінде күнтізбелік 15 (он бес) күнді құрайтын белгілі бір сақтандыру жарнасын төлеу мерзімін тағайындауға не Шартты біржақты тәртіппен мерзімінен бұрын бұзуға құқығы бар.
- 6.7. Сақтандыру сыйлықақысын (сақтандыру жарнасын) төлеу мерзімі өтіп кеткен кезде Сақтандырушының Қазақстан Республикасы Азаматтық кодексінің 353-бабына сәйкес залалдарды өтеуді, сондай-ақ мерзімін өткізіп алғаны үшін өсімпұлды төлеуді талап етуге құқығы бар.
- 6.8. Сақтандыру сыйлықақысын бөліп төлеген кезде белгіленген мерзімде төленбеген кезекті сақтандыру жарналары Ережелердің 6.6-тармағына сәйкес мерзімі ұзартылған болып есептеледі. Егер Сақтанушы кезекті жарнаны төлеу мерзімін өткізіп алса, бұл ретте Сақтандырушы сақтандыру жарнасын төлеу мерзімін 6.6.тармаққа сәйкес кейінге қалдырған жағдайда және сақтандыру жағдайы орын алса, сақтандыру сыйлықақысының төленбеген бөлігі дереу енгізілуге тиіс немесе мерзімі өткен сақтандыру сыйлықақысының сомасы Пайда алушыға тиесілі сақтандыру төлемінің мөлшерінен шегерілетін болады, мерзімі өткен сақтандыру сыйлықақысының сомасы үшін есептеледі.

- 6.9. Сақтанушының сақтандыру сыйлықақысын төлемеуіне байланысты Сақтандырушының Шартты бұзуы соңғысын сақтандыру қорғанысы қолданылған және Сақтандырушы Сақтанушының алдындағы өз міндеттемелері бойынша жауап беруге тиіс болған кезең үшін сақтандыру сыйлықақысын төлеу міндетінен босатпайды.
- 6.10. Шартта жалпы сақтандыру сыйлықақысы белгіленуі мүмкін. Сондай-ақ Шартта сақтандыру сомасы мен сақтандыру тарифін негізге ала отырып, әрбір объект бойынша және/немесе әрбір сақтандыру тәуекелі бойынша сақтандыру сыйлықақысы белгіленуі мүмкін.
- 6.11. Сақтандырушы төлеуге жататын сақтандыру сыйлықақысының мөлшерін анықтау кезінде тәуекел факторларына: сақтандырылған үй-жайдың немесе сақтандырылған үй-жайдағы мүліктің өрт сөндіру құралдарымен жабдықталуына, жақын жердегі өрт қызметі бекетінен, апаттық және жөндеу қызметтерінен қашықтығына және сақтандыру объектісінің өзге де сипаттамаларына байланысты айқындалатын базалық сақтандыру тарифтеріне жоғарылату және төмендету коэффициенттерін пайдалануға құқылы.
- 6.12. Сақтандыру сыйлықақыларын төлеу Қазақстан Республикасының ұлттық валютасы - теңгемен жүзеге асырылады.
- 6.13. Сақтандыру төлемі жүзеге асырылғаннан кейін Шартта көзделген жағдайда Сақтанушы мынадай формула бойынша есептелген қосымша сақтандыру сыйлықақысын төлей отырып, сақтандырудың қалған мерзіміне осы Ережелердің талаптарында қосымша келісім жасасу жолымен Шарт бойынша сақтандыру сомасын қалпына келтіруге құқылы (бір жылға жасалған шарттар үшін):  
$$C_{\text{қос.}} = C_B \times C_T \times (N/12),$$
  
мұндағы  $P_{\text{қос.}}$  – қосымша сақтандыру сыйлықақысы;  
 $C_T$  – төленген сақтандыру төлемінің мөлшері;  
 $C_T$  – шартта белгіленген сақтандыру тарифі;  $y$   
 $N$  – шарттың әрекет ету мерзімінің соңына дейін қалған толық айлар саны.

## **7. ШАРТТЫ ЖАСАСУ ТӘРТІБІ**

- 7.1. Шарт Сақтанушы толтырған, оның ажырамас бөлігі болып табылатын сақтандыруға арналған өтініштің негізінде жасалады. Сақтандырушы өтініштің нысанын өзгертуге құқылы. Өтініште Сақтанушы Сақтандырушы қойған мәселелерге сәйкес нақты және толық мәліметтерді көрсетуге міндетті. Сақтанушы өтініште жалған мәліметтер көрсеткен жағдайда, Сақтандырушы сақтандыру жағдайы басталған кезде Сақтанушыға сақтандыру төлемінен бас тартуға құқылы. Өтінішті толтыру кезінде Сақтанушы Сақтандырушыға өзіне белгілі, сақтандыру тәуекелін бағалау үшін елеулі мәні бар барлық мән-жайлар туралы хабарлауға міндетті.
- 7.2. Шарт жасасу үшін Сақтандырушы қосымша ақпарат пен сақтандыру тәуекелінің дәрежесін сипаттайтын құжаттарды талап етуі мүмкін.
- 7.3. Сақтандырушы себебін түсіндірместен Сақтанушымен Шарт жасасудан бас тартуға құқылы.
- 7.4. Шарт жазбаша түрде:  
1) Тараптармен сақтандыру шартын құрастыру;  
2) Сақтанушыны Қазақстан Республикасының заңнамалық актілерімен немесе осы Ережелермен (қосылу шартымен) көзделген сақтандырудың типтік шарттарына қосылу, және Сақтандырушымен Сақтанушы үшін сақтандыру полисін рәсімдеу жолымен жасалады.
- 7.5. Шарт жоғалған жағдайда Сақтандырушы Сақтанушының жазбаша өтініші негізінде оған Шарттың телнұсқасын беруге міндетті, содан кейін жоғалған Шарт жарамсыз

деп есептеледі және ол бойынша сақтандыру төлемдері жүргізілмейді, бұл туралы телнұсқада жазба жазылады.

- 7.6. Шарт интернет-ресурстар (онлайн) арқылы жасалуы мүмкін. Интернет-ресурстар арқылы Шарт жасасуға қойылатын талаптар Қазақстан Республикасының заңнамасында айқындалған.
- 7.7. Шарт жасасу кезінде Сақтанушы Сақтандырушыға сақтандыру жағдайының басталу ықтималдығын және оның басталуынан (сақтандыру тәуекелінен) болатын ықтимал шығындардың мөлшерін айқындау үшін елеулі мәні бар, Сақтанушыға белгілі мән-жайларды, хабарлауға міндетті, егер бұл мән-жайлар Сақтандырушыға белгілі болмаса және белгілі болуға тиіс болмаса.
- 7.8. Ережеде немесе Сақтандырушының Шарт жасасу кезеңінде Сақтандырушыға жіберген жазбаша сұрау салуында айқын айтылған мән-жайлар елеулі деп танылады.
- 7.9. Сақтанушының Сақтандырушының жазбаша сұрау салуында көрсетілген сұрақтарға елеулі мән-жайларға қатысты жауаптары болмаған кезде Шарт жасалмайды.
- 7.10. Егер Шарт Сақтандырушының қандай да бір сұрақтарына Сақтанушының жауаптары болмаған кезде жасалған болса, Сақтандырушы кейіннен Сақтанушы тиісті мән-жайларды хабарламаған негізде Шартты бұзуды немесе оны жарамсыз деп тануды талап ете алмайды.
- 7.11. Сақтанушы Өтінішпен және / немесе сақтандыру сыйлықақысын төлеумен өзінің келісімін растайды және Сақтандырушының «Дербес деректер және оларды қорғау туралы» Қазақстан Республикасының Заңына сәйкес өзінің дербес деректерін жинауды, өңдеуді жүзеге асыруына рұқсат береді.
- 7.12. Қажет болған жағдайда Сақтанушы Қазақстан Республикасының Қылмыстық жолмен алынған кірістерді заңдастыруға (жылыстатуға) және терроризмді қаржыландыруға қарсы іс-қимыл жөніндегі заңнамасының талаптарын сақтау мақсатында Сақтандырушы сұрататын барлық қажетті құжаттарды ұсынуға міндеттенеді.
- 7.13. Тараптардың келісімі бойынша Шартқа өзге де талаптар енгізілуі мүмкін.

## **8. ШАРТТЫҢ ӘРЕКЕТ ЕТУ МЕРЗІМІ ЖӘНЕ ОРНЫ. ҰЗARTY**

- 8.1. Егер Шартпен өзге жағдай көзделмесе, Шарт сақтанушы сақтандыру сыйлықақысын төлеген кезден бастап, ал оны бөліп төлеген кезде - бірінші сақтандыру жарнасын төлеген кезден бастап күшіне енеді және тараптар үшін міндетті болады.
- 8.2. Егер Шартпен өзге жағдай көзделмесе, жасалған Шарттың әрекет ету мерзімі онда аталған сақтандыру мерзіміне сәйкес келеді.
- 8.3. Егер Шартпен өзге жағдай көзделмесе, сақтандыру қорғанысы Сақтанушыдан сақтандыру сыйлықақысы Сақтандырушының банктік шотына немесе кассасына келіп түскен күннен кейінгі күннің 00 сағатынан, ал оны бөліп төлеу кезінде – бірінші сақтандыру жарнасынан басталады.
- 8.4. Сақтандырушы алдын ала сақтандыру қорғанысын берген жағдайда, Сақтанушы Сақтандырушы көрсеткен мерзімде сақтандыру сыйлықақысын төлеген жағдайда, Сақтандыру шарты осындай қорғауды ұсыну туралы оның жазбаша растамасында көрсетілген күннен бастап күшіне енеді.
- 8.5. Сақтандырушы Шарт бойынша сақтандыру қорғанысының қолданылуы басталғанға дейін орын алған сақтандыру жағдайының нәтижесінде Сақтанушыға келтірілген залалды өтемейді.
- 8.6. Сақтандыру қорғанысының қолданылу кезеңі Шартта көрсетілген мерзімде аяқталады.

- 8.7. Егер сақтандыру объектісінің сипатынан өзге жағдай туындамаса немесе Шартта өзгеше көзделмесе, сақтандыру аумағы мүліктің орналасқан орнымен сәйкес келеді.
- 8.8. Мүліктің орналасқан жері сақтандырылған мүлік орналасқан ғимараттар, үй-жайлар және жер телімдері болып табылады. Сақтандыру аумағының орналасқан жері (мекенжайы) Шартта көрсетіледі.
- 8.9. Егер шартта өзге жағдай көзделмесе, жылжымалы мүлік Сақтандыру шартының қолданылу кезеңінде ол сақтандыру аумағында болған жағдайда ғана сақтандырылған болып есептеледі.
- 8.10. Бұл ретте кассалық аппараттар, ақша автоматтары және монета қабылдағыштары бар автоматтар (айырбастау автоматтарын қоса алғанда) арнайы сақтау орындары болып табылмайды.
- 8.11. Егер шартта өзге жағдай айтылмаса, Шарт 1 (бір) жылдан аз мерзімге жасалуы мүмкін, ал сақтандыру сыйлықақысы толық емес ай толық деп есептелетін жылдық сыйлықақыдан мынадай мөлшерде белгіленеді:

| Сақтандыру қорғанысының әрекет ету мерзімі | Сақтандыру сыйлықақысының жылдық сақтандыру сыйлықақысынан % мөлшері |
|--------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------|
| 1 ай және одан аз                          | 20                                                                   |
| 2 ай                                       | 30                                                                   |
| 3 ай                                       | 40                                                                   |
| 4 ай                                       | 50                                                                   |
| 5 ай                                       | 60                                                                   |
| 6 ай                                       | 70                                                                   |
| 7 ай                                       | 75                                                                   |
| 8 ай                                       | 80                                                                   |
| 9 ай                                       | 85                                                                   |
| 10 ай                                      | 90                                                                   |
| 11 ай                                      | 95                                                                   |

- 8.12. 1 (бір) жылдан артық мерзімге сақтандыру кезінде Шарт бойынша жалпы сақтандыру сыйлықақысы әрбір жыл үшін сақтандыру сыйлықақыларының сомасы ретінде белгіленеді.
- 8.13. Егер Шартта өзге жағдай ескертілмесе, тараптардың келісімі бойынша Шарт тоқтатылған күнге дейін күнтізбелік 30 (отыз) күн бұрын Тараптардың біріне бұл туралы хабарлаған жағдайда Шарт келесі мерзімге ұзартылуы мүмкін.
- 8.14. Егер Шартта өзге жағдай ескертілмесе, Шарт өз әрекет етуін Шартта Шарттың әрекет етуі аяқталған күн ретінде көрсетілген күні сағат 00:00-де не Сақтандырушы Шарт бойынша сақтандыру сомасы мөлшерінде сақтандыру төлемін (сақтандыру төлемдерін) жүзеге асырған кезде тоқтатады.

## 9. ТАРАПТАРДЫҢ ҚҰҚЫҚТАРЫ МЕН МІНДЕТТЕРІ

### 9.1. Сақтандырушы құқылы:

- 1) Сақтанушы (Сақтандырылушы) ұсынған ақпарат пен құжаттарды, сонымен қатар Сақтанушымен (Сақтандырылушымен) Шарт талаптары мен ережелерінің орындалғанын тексеруге;
- 2) сақтандыру тәуекелін бағалауға;
- 3) кез келген уақытта тәуекелдің туындауына ықпал ететін мән-жайлардың болуын тексеруге;

- 4) зақымдалған мүлікті қарау кезінде, шығынның себептері мен мөлшерін анықтауда қатысуға;
- 5) сақтандыру тәуекелінің ұлғаюына әкеп соғатын мән-жайлар туралы хабарлама алғаннан кейін Шарттың талаптарын өзгертуді немесе ұлғайған тәуекелге мөлшерлес қосымша сақтандыру сыйлықақысын төлеуді талап етуге;
- 6) Сақтанушы өзіне белгілі болған, Шарт жасасу кезінде Сақтандырушыға хабарланған мән-жайлардағы елеулі өзгерістер туралы Сақтандырушыға хабарлау міндетін орындамаған кезде шартты бұзуды талап етуге, егер бұл өзгерістер сақтандыру тәуекелінің ұлғаюына елеулі әсер етуі мүмкін болса не Сақтанушы шарт талаптарының өзгеруіне немесе тәуекел дәрежесінің ұлғаюына мөлшерлес сақтандыру сыйлықақысының қосымша төленуіне қарсы болса;
- 7) сақтандыру жағдайының белгілері бар оқиғаның себептері мен мән-жайларын өздігінен анықтауға, оның ішінде тиісті мемлекеттік органдар мен ұйымдардан олардың құзыретін негізге ала отырып, сақтандыру жағдайының басталу дерегін және келтірілген залалдың мөлшерін растайтын құжаттарды сұратуға;
- 8) Сақтанушыдан (Сақтандырылушыдан) сақтандыру жағдайының басталу дерегін, оның басталу мән-жайларын анықтау үшін қажетті ақпаратты талап етуге міндетті;
- 9) осы Ережелерде және Шартта көзделген негіздер бойынша сақтандыру төлемін толық немесе ішінара жасаудан бас тартуға;
- 10) Сақтанушы (Сақтандырылушы) осы Ережелердің және Шарттың талаптарын бұзған жағдайда шартты бұзуды талап етуге;
- 11) Қылмыстық жолмен алынған кірістерді заңдастыруға (жылыстатуға) және терроризмді қаржыландыруға қарсы іс-қимыл туралы заңнаманы сақтау мақсатында Шарт аясында ақшамен және (немесе) өзге мүлікпен операцияларды жүргізуді тоқтата тұру/одан бас тарту;
- 12) осы Ережелерде немесе Шартта немесе Қазақстан Республикасының қолданыстағы заңнамасында көзделген басқа да әрекеттерді жасауға.

**9.2. Сақтандырушы міндетті:**

- 1) Сақтанушыны осы Ережелермен таныстыруға және оның талабы бойынша осы Ережелердің көшірмесін ұсынуға (жіберуге);
- 2) Сақтандыру құпиясын қамтамасыз етуге;
- 3) Сақтандыру төлемін жасауға немесе Сақтанушыға осы Ереженің және Сақтандыру шартының талаптарына сәйкес сақтандыру төлемін жасаудан жазбаша дәлелді бас тартуды жіберуге;
- 4) Сақтанушыға (Сақтандырылушыға) немесе Пайда алушыға сақтандыру жағдайы кезінде шығындарды азайту үшін жұмсалған қисынды және орынды шығыстарды өтеуге;
- 5) Сақтанушы (Сақтандырылушы) немесе Пайда алушы не олардың өкілі сақтандыру төлемін жасау үшін қажетті барлық құжаттарды ұсынбаған жағдайда, құжаттардың жетіспеу дерегі анықталған кезден бастап 10 (он) жұмыс күн ішінде оларды жеткіліксіз құжаттар туралы хабардар етуге міндетті;
- 6) осы Ережелерде немесе Шартта немесе Қазақстан Республикасының қолданыстағы заңнамасында көзделген басқа да әрекеттерді жасауға.

**9.3. Сақтанушы құқылы:**

- 1) Сақтандырушыдан осы Ережелер және Шарт бойынша сақтандыру жағдайларын, өз құқықтары мен міндеттерін түсіндіруді талап етуге;
- 2) Шарттың түпнұсқасын жоғалтқан жағдайда оның телнұсқасын алуға;
- 3) Сақтандыру құпиясына;
- 4) Шартты мерзімінен бұрын бұзуға;

- 5) егер Сақтанушы Шарт бойынша Пайда алушы болып табылса, Шартта көзделген тәртіппен және талаптарда сақтандыру төлемін алуға;
- 6) Қазақстан Республикасының заңнамасымен белгіленген тәртіпте Сақтандырушының сақтандыру төлемін жасаудан бас тартуын немесе оның мөлшерін азайтуын даулауға;
- 7) Осы Ережелерде немесе Шартпен және Қазақстан Республикасының қолданыстағы заңнамасымен көзделген басқа әрекеттерді жасауға.

9.4. **Сақтанушының міндетті:**

- 1) Шарт жасасқан кезде Сақтандырушыға сақтандыру тәуекелін бағалау және Сақтандырушымен Шарт жасасу туралы шешімді қабылдау үшін маңызы бар өзіне белгілі барлық мән-жайлар туралы хабарлауға;
- 2) Шарт жасасу кезінде және оның әрекет етуі кезінде осы сақтандыру объектісіне қатысты ұқсас тәуекелдер бойынша барлық қолданыстағы/жасалатын сақтандыру шарттары туралы Сақтандырушыға хабарлауға;
- 3) Шартпен белгіленген мөлшерде, тәртіпте және мерзімде сақтандыру сыйлықақысын төлеуге;
- 4) Шарттың әрекет ету мерзімінде, оған сақтандыру тәуекелінің жағдайындағы өзгерістер туралы белгілі болған кезден бастап шұғыл, бірақ 3 (үш) жұмыс күннен кешіктірмей Сақтандырушыға хабарлауға;
- 5) Сақтандыру жағдайынан болған шығындардың алдын алу немесе азайту бойынша шаралар қабылдауға;
- 6) Егер Сақтандырушы сақтандыру жағдайының белгілері бар оқиғаның орын алуына байланысты Сақтандырушының да, Сақтанушының да мүддесін қорғау үшін өз өкілін тағайындау қажет деп санаса – Сақтандырушының атаған тұлғаларына осындай мүддені қорғау үшін қажетті сенімхат немесе өзге қажетті құжаттар беруге;
- 7) егер Сақтанушы Сақтандырылушы болып табылмаса және Шарт Сақтандырылушыға белгілі бір міндеттер жүктесе, Сақтандырылушының Шарт жасасуға келісімін алуға құқылы;
- 8) сақтандыру талаптарын орындау (Сақтандырылушының Шарт талаптарын бұзуы Сақтанушының өзінің Шарт талаптарын бұзуы деп бағаланады);
- 9) Сақтандырушыны сақтандыру жағдайының басталғаны туралы осы Ережелерде және (немесе) Шартта белгіленген мерзімдерде хабардар етуге;
- 10) тәуекел дәрежесі ұлғайған кезде Сақтанушы Шарттың өзгеруі және/немесе сақтандыру сыйлықақысына қосымша ақы төлеу туралы Сақтандырушының хабарламасын алған күннен бастап 3 (үш) жұмыс күні ішінде Шартқа өзгерістер енгізуге және/немесе қосымша сақтандыру сыйлықақысын төлеуге;
- 11) сақтандыру жағдайынан болатын залалдарды болғызбау немесе азайту жөнінде шаралар қолдануға;
- 12) Сақтандырушыға өзінде бар сақтандыру жағдайының себептері, барысы мен салдары, келтірілген залалдың сипаты мен мөлшері туралы бағалауға мүмкіндік беретін барлық ақпаратты беруге;
- 13) Сақтандырушыға сақтандыру жағдайының басталуына жауапты тұлғаға талап қою құқығының ауысуын қамтамасыз етуге;
- 14) Сақтандырушы сұратқан Қазақстан Республикасы заңнамасының талаптарын орындау үшін қажетті барлық құжаттар мен мәліметтерді ұсынуға;
- 15) өртке қарсы қауіпсіздіктің барлық шараларын, оның ішінде өрт күзеті органдарының нұсқамаларын сақтауға, сондай-ақ жол берілген өртке қарсы қауіпсіздік қағидаларын бұзушылықтарды уәкілетті орган белгілеген мерзімдерде жоюға;

- 16) осы Ережелерде немесе Шартта және Қазақстан Республикасының қолданыстағы заңнамасында көзделген басқа да әрекеттерді жасауға.

9.5. **Пайда алушы құқылы:**

- 1) Сақтандырушыдан сақтандыру талаптарын, осы Ережелер және (немесе) Шарт бойынша өз құқықтары мен міндеттерін түсіндіруді талап етуге;
- 2) Сақтандырушыға сақтандыру төлемі туралы талап қоюға;
- 3) Сақтандыру жағдайы орын алған кезде осы Ережелерде және (немесе) Шартта көзделген тәртіппен және шарттарда сақтандыру төлемін алуға;
- 4) Сақтандырушының сақтандыру төлемін жасаудан бас тартуына немесе оның мөлшерін азайтуына Қазақстан Республикасының заңнамасында белгіленген тәртіппен дау айтуға;
- 5) Барлық жағдайда да сақтандыру жағдайының орын алғаны туралы, оны Сақтанушының не Сақтандырылушының жасағанына немесе жасамағанына қарамастан Сақтандырушыға хабарлауға;
- 6) осы Ережелерде немесе Шартта немесе Қазақстан Республикасының қолданыстағы заңнамасында көзделген басқа да әрекеттерді жасауға.

- 9.6. Осы бөлім тараптарының құқықтары мен міндеттерінің тізбесі толық болып табылмайды, Тараптардың жекелеген міндеттері осы Ережелердің басқа бөлімдерінде көзделген және Шартта толықтырылуы/кеңейтілуі/қысқартылуы/өзгертілуі мүмкін.

**10. САҚТАНДЫРУ ЖАҒДАЙЫ ОРЫН АЛҒАН КЕЗДЕГІ ӘРЕКЕТТЕР**

- 10.1. Сақтанушы/Сақтандырылушы/Пайда алушы оған сақтандыру жағдайының белгілері бар оқиғаның орын алғаны туралы белгілі болған кезден бастап, міндетті:
- 1) залалды болғызбау немесе азайту жөніндегі барлық ықтимал және орынды шараларды, оның ішінде мүлікті құтқаруға және сақтауға арналған шараларды қабылдауға;
  - 2) кейіннен өзінің өтінішін жазбаша растай отырып, құзыретті органдарға сақтандыру жағдайы туралы кез келген қолжетімді нысанда дереу хабарлауға;
  - 3) дереу, бірақ кез келген жағдайда Сақтанушыға/Сақтандырылушыға/Пайда алушыға сақтандыру жағдайының белгілері бар оқиғаның басталғаны туралы белгілі болған/білуге тиіс болған кезден бастап 3 (үш) жұмыс күнінен кешіктірмей сақтандыру жағдайы туралы Сақтандырушыға жазбаша нысанда хабарлауға;
  - 4) зардап шеккен мүлікті (егер бұл қауіпсіздік мүдделеріне қайшы келмесе немесе залалдың ұлғаюына әкелмесе) оны Сақтандырушы қарап тексергенге дейін ол бүлінген/жойылған кезде болған күйінде сақтауға;
  - 5) Сақтандырушыға өтелген мүлікті кедергісіз қарау, шығындарды азайту және мүлікті құтқару жөніндегі іс-шараларға қатысу мүмкіндігін қамтамасыз етуге;
  - 6) Сақтандырушыға сақтандыру жағдайы басталуының себептері мен мән-жайларын анықтауға жәрдемдесуге, оның ішінде Сақтандырушыға оған қолжетімді барлық ақпарат пен сақтандыру жағдайының себептері, барысы мен салдары, келтірілген залалдың сипаты мен мөлшері туралы айтуға мүмкіндік беретін құжаттаманы беруге;
  - 7) үшінші тұлғалардан сақтандыру жағдайының нәтижесінде келтірілген залалдардың қандай да бір өтемін (өтемақысын) алғаны туралы Сақтандырушыны дереу жазбаша хабардар етуге;
  - 8) сақтандыру жағдайының басталуын, сондай-ақ оларға келтірілген залалдарды дәлелдеу ауыртпалығын көтеруге, оның ішінде сараптама жүргізуге ақы төлеуге, сарапшылардың оқиға орнына шығуына, мамандарды тартуға және консультация беруге, қажетті құжаттарды жинауға және т. б.;

- 9) Сақтандырушыға барлық құжаттар мен дәлелдемелерді беруге және оған келтірілген залал үшін жауапты тұлғаға өзіне ауысқан Сақтандырушының кері талап қою құқығын жүзеге асыруы үшін қажетті барлық мәліметтерді хабарлауға. Егер Сақтанушының/Сақтандырылушының/Пайда алушының Сақтандырушымен өтелген залалдар үшін жауапты тұлғаға өзінің талап ету құқығынан бас тартса немесе Сақтанушының/ Сақтандырылушының / Пайда алушының кінәсінен осы құқықты жүзеге асыру мүмкін болмаса, Сақтандырушы сақтандыру төлемін толық немесе тиісті бөлігінде жүзеге асырудан босатылады және артық төленген соманы қайтаруды талап етуге құқылы;
  - 10) егер Сақтандырушы өзінің өкілін Сақтандырушының да, Сақтанушының/Сақтандырылушының/Пайда алушының да мүдделерін қорғау үшін тағайындауды қажет деп тапса, сақтандыру жағдайының басталуына байланысты – Сақтандырушы көрсеткен тұлғаларға сенімхат немесе өзге де қажетті құжаттарды беруге. Сақтандырушы сотта Сақтанушының/Сақтандырылушының/Пайда алушының мүдделерін білдіруге немесе сақтандыру жағдайының басталуына байланысты Сақтанушының/Сақтандырылушының/Пайда алушының өзге түрде құқықтық қорғауды жүзеге асыруға құқылы, бірақ міндетті емес;
  - 11) осы Ережелерге, Шартта және/немесе Қазақстан Республикасының заңнамасында көзделген өзге әрекеттерді орындауға.
- 10.2. Егер Сақтанушы/Сақтандырылушы/Пайда алушы осы Ережелердің 10.1-тармағында көрсетілген міндеттемелерді орындамаса, Сақтандырушының оған залалды өтеуден бас тартуға құқығы бар. Егер жоғалған (ұрланған) мүлік туралы мәлімделмесе немесе осы Ережелердің 10.1-тармағының 2) тармақшасында көрсетілген мерзімдерді бұза отырып, құзыретті органдарға мәлімделмесе, онда Сақтандырушы осы мүлікке қатысты бөлігінде ғана сақтандыру төлемін жүзеге асыру жөніндегі міндеттен босатылады.
- 10.3. Сақтандырушы және оның өкілдері бұл үшін қажетті шараларды қабылдай және көрсете отырып, сақтандырылған мүлікті құтқаруға және сақтауға қатысуға құқылы, алайда Сақтандырушының немесе оның өкілдерінің бұл іс-әрекеттері оның сақтандыру төлемін жасау міндетін мойындау ретінде қарастырыла алмайды. Егер Сақтанушы сақтандырылған мүлікті құтқаруға және сақтауға кедергі келтірсе, сақтандыру төлемі залалдың ұлғаюына әкеп соқтырған шамада қысқартылады.
- 10.4. Сақтандырушыны сақтандыру жағдайының басталғаны туралы белгіленген мерзімде хабардар етпеу оған сақтандыру төлемінен бас тарту құқығын береді.

## **11. САҚТАНДЫРУ ТӨЛЕМІН ЖАСАУ ТУРАЛЫ МӘСЕЛЕНІ ҚАРАУ ҮШІН ҚАЖЕТТІ ҚҰЖАТТАР**

- 11.1. Сақтандыру төлемін жасау туралы мәселені қарау үшін Сақтанушы/Сақтандырылушы/Пайда алушы Сақтандырушыға келесі құжаттарды ұсынуға міндетті:
- 1) сақтандыру төлемін жасау туралы өтініш;
  - 2) Шарттың көшірмесі;
  - 3) сақтандыру жағдайының белгілері бар оқиғаның басталуы туралы мәлімдеме;
  - 4) сақтандырылған мүлікті иелену, пайдалану және/немесе билік ету құқығын растайтын құжаттар,
  - 5) Сақтанушыға, Сақтандырылушыға мен Пайда алушыға (оның өкіліне) және бенефициарлық меншік иесіне Қазақстан Республикасының заңнамасына сәйкес тиісті тексеру жүргізу үшін құжаттар;

6) құзыретті органдардың сақтандыру жағдайының басталу дерегін, оның басталу себептерін және оларға келтірілген залалдардың мөлшерін растайтын құжаттар, оның ішінде:

- 1) өртке қарсы және құқық қорғау органдарының, гидрометеоқызметтердің, апаттық қызметтердің, төтенше жағдайлар жөніндегі бөлімшелердің, мемлекеттік комиссиялардың немесе басқа да ұйымдардың актілері, қорытындылары, өзге де құжаттары, залал келтірудің күнтізбелік күні, себептері мен мән-жайлары және залал келтіруге кінәлі адамдар (егер олар бар болса);
- 2) прокуратура, тергеу, анықтау органдарының, сот органдарының, өрт қадағалау органдарының құжаттары (қылмыстық істің қозғалысы туралы қаулылар (қозғау туралы, қозғаудан бас тарту туралы, жеткізу, тоқтату туралы), оқиға болған жерді қарау хаттамасы, айыпталушы ретінде тарту туралы қаулылар, соттың үкімі);
- 3) Шартта сақтандыру жағдайлары ретінде қаралатын оқиғаларды тергеп-тексеруді, дәрежелеуді және есепке алуды жүзеге асыратын не сақтандыру жағдайының басталу дерегін растайтын өзге де құзыретті органдардың құжаттары қоса беріледі.

7) сақтандыру жағдайының басталуына жауапты тұлғаға талап қою құқығының Сақтандырушыға ауысуын қамтамасыз ететін құжаттар;

8) келтірілген залалдың мөлшерін растайтын құжат (уәкілетті орган аккредиттеген тәуелсіз сараптамалық (бағалау) ұйымдардың қорытындылары; тауар жүкқұжаттары мен чектері, жұмыстарды тапсыру-қабылдау актілері, жөндеу-қалпына келтіру жұмыстарының калькуляциясы, сметалары және т. б.;

9) Сақтандырушының талабы бойынша - Сақтандырушының және Сақтанушының/Сақтандырылушының/Пайда алушының жұмыскерлерінің (өкілдерінің) қатысуымен сақтандыру жағдайы басталған күннен бастап 1 (бір) айдан кешіктірмей комиссия жасаған зақымның саны мен дәрежесін көрсете отырып, жоғалған және/немесе бүлінген мүліктің актісі.

11.2. Құжаттардың нақты тізбесі сақтандыру шартымен айқындалады.

11.3. Ұсынылған құжаттарды жасау тәртібі мен нысаны Қазақстан Республикасы заңнамасының талаптарына сәйкес келуге тиіс, егер олар үшін бұл көзделген болса. Егер Шартпен өзгеше жағдай көзделмесе, құжаттар Сақтандырушыға түпнұсқада не нотариалды куәландырылған немесе түпнұсқа мөрмен расталған және құзыретті ұйымының уәкілетті адамы қол қойған көшірме түрінде ұсынылады.

11.4. Болған оқиға туралы неғұрлым толық ақпарат алу мақсатында Сақтандырушы оқиғаның басталу мән-жайлары туралы ақпаратқа ие құзыретті органдардан (ішкі істер органдарынан, өрт қадағалау органдарынан, апаттық-техникалық қызметтерден, газ желісінің апаттық қызметтерінен), кәсіпорындардан, мекемелер мен ұйымдардан мәліметтер сұратуға, сондай-ақ оның туындау себептері мен мән-жайларын дербес анықтауға құқылы.

11.5. Қажет болған кезде оқиғаның болу себептерін және Сақтандырушының тапсырмасы бойынша шығын мөлшерін айқындау жөніндегі жұмысты тәуелсіз сарапшылар, бағалаушылар, апаттық Комиссарлар және/немесе аджастерлер орындауы мүмкін.

## **12. САҚТАНДЫРУ ТӨЛЕМДЕРІН ЖАСАУ ТӘРТІБІ МЕН ШАРТТАРЫ**

12.1. Сақтанушыдан/Сақтандырылушыдан/Пайда алушыдан сақтандыру жағдайының белгілері бар оқиғаның орын алғаны туралы жазбаша мәлімдеме алғаннан кейін, сонымен қатар Сақтандырушымен мәлімденген оқиға бойынша шешім қабылдау

үшін қажетті құжаттардың толық тізімі ұсынылғаннан кейін Сақтандырушы келесі әрекеттерді орындайды:

- 1) сақтандыру жағдайының белгілері бар оқиғаның басталу дерегін анықтайды; Сақтанушының өтінішінде келтірілген мәліметтердің сәйкестігін тексереді;
- 2) Сақтанушының/Сақтандырылғанның/ Пайда алушының сақтандырылған мүлікті сақтаудағы мүддесінің болуын тексереді;
- 3) сарапшыларды, апаттық комиссарларды тарту қажеттілігін айқындайды, өзге де іс-қимылдарды жүзеге асырады;
- 4) оқиға сақтандыру жағдайы деп танылған кезде сақтандыру төлемінің мөлшерін айқындайды, сақтандыру жағдайы туралы акт жасайды.

12.2. Сақтандыру төлемін Сақтандырушы Пайда алушыға сақтандыру сомасы аясында жасайды. Сақтандыру төлемі Сақтанушының / Сақтандырылғанның сақтандыру жағдайының басталуы нәтижесінде шеккен нақты залал мөлшерінен аспауы тиіс.

12.3. Егер Шартта өзге жағдай белгіленбесе, сақтандыру төлемі Шартпен айқындалған франшиза (шартты, шартсыз) және сақтандыру сомасы ескеріле отырып, әрбір сақтандырылған объект бойынша жасалады.

12.4. Егер сақтандыру сомасы Шарт жасалған күнгі мүліктің сақтандыру құнынан аз болса, онда сақтандыру төлемі сақтандыру сомасының шарт жасалған күнгі мүліктің сақтандыру құнына қатынасына пропорционалды түрде жасалады. Егер сақтандыру сомасы шарт жасалған күнгі мүліктің сақтандыру құнынан асып кетсе, сақтандыру Шарт жасалған күнгі мүліктің сақтандыру құнынан асатын бөлігінде жарамсыз болып табылады. Мүліктің сақтандыру құнының сақтандыру сомасының сәйкес келмеу дерегін Сақтандырушы сақтандыру жағдайы басталған кезде белгілеуі мүмкін.

12.5. Залал мөлшерін Сақтандырушы Сақтанушы/Сақтандырылушы/Пайда алушы және/немесе Сақтандырушы ұсынған тиісті лицензиясы бар тәуелсіз бағалаушы берген құжаттар негізінде айқындайды.

12.6. Егер Шартта өзге жағдай белгіленбесе, залал мөлшері осы Ереженің 12.4-тармағына сәйкес мүліктің сақтандыру жағдайы басталғанға дейін орын алған есептелген амортизациясы (тозуы) шегеріле отырып, мүліктің сақтандыру құнын айқындау тәртібі негізге алына отырып айқындалады.

12.7. Егер Шартта өзге жағдай белгіленбесе, мүлік толық жойылған кезде (тиісті лицензиясы бар тәуелсіз бағалаушы қалпына келтіру жөндеуінің орынсыздығын белгілейтін мүліктің жойылуы; сондай-ақ қалпына келтіру жөндеуінің құны сақтандыру жағдайы басталған күнгі мүліктің нақты құнының 70%-ынан астамын құрайтын кезде) Сақтандырушының Сақтанушыға мүлікті төлеуге құқығы бар:

- 1) сақтандыру жағдайы сәтіндегі бүлінген мүліктің одан әрі пайдалануға жарамды қалдықтардың құнын шегергендегі нақты құны;
- 2) Сақтанушы/Сақтандырылушы/Пайда алушы одан әрі пайдалану үшін жарамды қалдықтарды Сақтандырушыға берген жағдайда, сақтандыру жағдайы кезіндегі бүлінген мүліктің нақты құны. Меншік құқығын және/немесе мүлікті/жарамды қалдықтарды беруге байланысты барлық шығыстарды сақтандыру өтемейді.

12.8. Сақтандыру төлемі осы залалды үшінші тұлғалардан өтеу тәртібімен алынған сома шегеріле отырып жүргізіледі.

12.9. Егер келтірілген залал үшін жауапты тұлғадан Сақтанушы/Сақтандырылған/Пайда алушы өтем алған болса, Сақтандырушы осы тармаққа сәйкес есептелген сақтандыру төлемінің мөлшері шартта көзделген франшиза мөлшерінен аспаған жағдайда келтірілген нақты залалдың мөлшері мен көрсетілген тұлғадан алынған өтем арасындағы айырма мөлшерінде сақтандыру төлемін жасайды.

12.10. Егер сақтандыру төлемі жасалғаннан кейін Сақтанушы/Сақтандырылушы/Пайда алушы келтірілген залал үшін жауапты тұлғадан өтем алған болса, ол осы

Ережелердің тармақтарына сәйкес сақтандыру төлемінің бір бөлігіне ғана құқылы, осыған орай Сақтандырушы артық төленген сақтандыру төлемінің сомасын қайтаруды талап етуге құқылы, ал келтірілген залал үшін жауапты тұлғадан өтем алған Сақтанушы/Сақтандырылушы/Пайда алушы Сақтандырушы артық төленген сақтандыру сомасын қайтаруға міндетті.

- 12.11. Егер шартсыз франшиза кезінде залал сомасы заңсыз франшиза сомасынан аспаса, Сақтандырушы сақтандыру төлемін жасаудан босатылады. Егер залал шартсыз франшиза сомасынан асып кетсе, онда сақтандыру төлемінің мөлшерін айқындау кезінде залал сомасынан франшиза шегеріледі.
- 12.12. Шартты франшиза кезінде Сақтандырушы франшизаның белгіленген сомасынан аспайтын залал үшін жауапкершіліктен босатылады және егер оның сомасы франшизадан көп болса, залалды толық өтеуге тиіс.
- 12.13. Сақтандырушы осы Ережелердің 12.4-тармағына сәйкес айқындалған мүліктің сақтандыру құны мөлшерінде сақтандыру төлемін жасаған жағдайда мүлікке немесе оның қалдықтарына құқылы.
- 12.14. Сақтанушының бүлінген болса да, сақтандыру жағдайынан кейін қалған мүліктен бас тартуға құқығы жоқ, егер Сақтандырушы осы Ережелерге сәйкес мүлікке құқығы туралы өзінің жазбаша келісімін бермеген болса.
- 12.15. Сақтандырушы сақтандыру төлемін зиянды өтеумен сақтандыру төлемінің сомасы шегінде заттай нысанда ауыстыра алады.
- 12.16. Қосарланған мүліктік сақтандыру (бір сақтандыру объектісін бірнеше Сақтандырушыда әрқайсысымен дербес Шарттар бойынша сақтандыру) кезінде әрбір сақтандырушы Сақтанушының алдында онымен жасалған шарт аясында жауап береді, алайда Сақтанушы барлық сақтандырушылардан алған сақтандыру төлемдерінің жалпы сомасы осы Ережелердің 12.4-тармағына сәйкес айқындалған Шарт жасалған күнгі мүліктің сақтандыру сомасынан аспауы тиіс.
- 12.17. Сақтанушының / Сақтандырылушының шығындарды болдырмау немесе азайту мақсатында шеккен шығындары, тіпті тиісті шаралар сәтсіз болса да, сақтандырушымен өтеуге жатады, егер мұндай шығындар қажет болса немесе Сақтандырушының нұсқауларын орындау үшін жүргізілген болса.
- 12.18. Мұндай шығындар нақты мөлшерде өтеледі, алайда сақтандыру төлемі мен шығындар өтемінің жалпы сомасы Шартта көзделген сақтандыру сомасынан (жауапкершіліктің шекті көлемінен) аспауы тиіс. Егер шығындар Сақтанушының/Сақтандырылушының Сақтандырушының нұсқауларын орындауы нәтижесінде туындаса, олар сақтандыру сомасына қарамастан, толық мөлшерде өтеледі.
- 12.19. Егер бұл Шартта келісілсе және көрсетілсе, Сақтандырушы сақтандыру жағдайының нәтижесінде орын алған Сақтанушының/Сақтандырылушының /Пайда алушының мынадай шығындарын өтейді:
  - 1) сақтандырылған мүліктің қалған бөліктерін, оның ішінде ғимараттарды бұзуды, қоқысты және басқа да қалдықтарды жақын жердегі қоқыс тастайтын жерге шығаруды, қоймаға қоюды және жоюды қоса алғанда, аумақты тазарту бойынша (тазарту және бұзу бойынша шығындары).
  - 2) егер Сақтанушы мен Сақтандырушы бұл шығындарды орынды деп таныса, өртті сөндіруге;
  - 3) тасымалдауға және күзетуге – мұндай шығындар сақтандырылған мүлікті қалпына келтіру немесе бұрынғы орнына орнату кезінде басқа мүлікті жылжыту, өзгерту немесе қорғауды қамтамасыз ету қажеттілігімен байланысты. Бұған, мысалы, ғимараттардың қабырғалары мен бөліктерін ауыстыру, бұзу және қалпына келтіру кезінде немесе бар ойықтарды кеңейту кезінде машиналар мен жабдықтарды бөлшектеу және монтаждау шығындары жатады.

Сақтанушының/Сақтандырылушының/Пайда алушының сақтандыру жағдайының басталуы нәтижесінде туындайтын басқа да қосымша шығындары. Егер бұл шартта арнайы ескертілген жағдайда және егер Сақтанушыға сақтандырылған мүліктің жойылуынан, зақымдануынан немесе жоғалуынан келтірілген залал өтелуге жататын болса ғана Сақтанушының шығындары өтелуге жатады.

- 12.20. Егер Шартта өзге жағдай айтылмаса, онда сақтандыру төлемі жүзеге асырылған Шарт оның қолданылу мерзімінің соңына дейін Шартта келісілген сақтандыру сомасы мен жасалған сақтандыру төлемінің мөлшері арасындағы айырмаға тең сақтандыру сомасы мөлшерінде күшін сақтайды.
- 12.21. Сақтандырушы сақтандыру төлемі туралы шешім қабылдау үшін барлық қажетті құжаттарды алғаннан кейін 15-он бес күн мерзімде не тараптардың келісімімен айқындалған мерзімде сақтандыру төлемі туралы не сақтандыру төлемінен бас тарту туралы шешім қабылдайды, бұл туралы Сақтанушыға/Сақтандырылушыға/Пайда алушыға жазбаша нысанда хабарлайды.
- 12.22. Сақтандырушы сақтандыру төлемі туралы шешім шығарылғаннан кейін 15-он бес күн мерзімде не тараптардың келісімі бойынша айқындалған мерзімде Сақтанушыға/Пайда алушыға сақтандыру төлемін жасайды. Сонымен қатар мәлімделген сақтандыру оқиғасы бойынша қосымша құжаттарды және (немесе) мәліметтерді алу қажет болған жағдайда; мәлімделген сақтандыру оқиғасының мән-жайлары туралы ақпаратты қамтитын құқық қорғау органдарына және басқа да ұйымдарға жүгіну қажет болған жағдайда сақтандыру төлемінің мерзімі 6 (алты) айға тоқтатыла тұруы мүмкін; сондай-ақ Қылмыстық жолмен алынған кірістерді заңдастыруға (жылыстатуға) және терроризмді қаржыландыруға қарсы іс-қимыл туралы заңнаманы сақтау мақсатында жүзеге асырылады.
- 12.23. Сақтандырушы - жеке тұлғалардың ерікті сақтандыру шарттары бойынша құжаттарды қарау және сақтандыру төлемін жүзеге асыру мерзімі Сақтанушыға барлық қажетті құжаттарды ұсынғаннан кейін 15 (он бес) жұмыс күнінен аспайды.
- 12.24. Егер сақтандыру төлемін белгіленген мерзімде жүзеге асыру мүмкін болмаған жағдайда, ұсынылған құжаттарға қосымша мәліметтер немесе деректер қажет болған жағдайда, Сақтандырушы сақтандыру төлемінің мерзімін ұзарту қажеттілігінің себептерін түсіндіріп, сақтанушыны - жеке тұлғаны (Сақтандырылған, Бенефициар) хабардар етуге тиіс. Бұл ретте сақтандырушы - жеке тұлғалардың ерікті сақтандыру шарттары бойынша сақтандыру төлемі бойынша құжаттарды қараудың соңғы мерзімі өткен күннен бастап 15 (он бес) жұмыс күнінен аспайды.
- 12.25. Сақтандыру жағдайларын қарау тәртібі Сақтандырушы, Сақтанушы (Сақтандырылушы, Пайда алушы) мен дерекқорын қалыптастыру және жүргізу жөніндегі ұйым арасында электрондық ақпараттық ресурстарды алмасу арқылы жазбаша нысанда да, электрондық нысанда да жүзеге асырылады.
- 12.26. Дерекқорды қалыптастыру және жүргізу жөніндегі ұйым мен Сақтандырушы, Сақтандырушы мен Сақтанушы (Сақтандырылушы, Пайда алушы) арасындағы электрондық ақпараттық ресурстарды алмасу тәртібі уәкілетті органның нормативтік құқықтық актісінде белгіленеді.

### **13. САҚТАНДЫРУШЫНЫҢ САҚТАНДЫРУ ТӨЛЕМІН ЖҮЗЕГЕ АСЫРУ ТУРАЛЫ МӘСЕЛЕНІ ҚАРАУЫ**

- 13.1 Сақтанушы (Сақтандырылушы, Пайда алушы) сақтандыру жағдайының басталу фактісін және келтірілген залалдың мөлшерін растау үшін ұсынған құжаттарды қарау нәтижелері бойынша Сақтандырушы мынадай әрекеттердің бірін жүзеге асырады:
  - 1) сақтандыру төлемін жүзеге асырады.
  - 2) сақтандыру төлемін жүзеге асырудан бас тартады

- 3) сақтандыру төлемін жүзеге асырудың мүмкін еместігі немесе жүзеге асырудан бас тарту туралы шешім қабылдайды.
- 13.2 Сақтандырушы сақтандыру төлемін жүзеге асырады немесе осы Ережелерде көрсетілген шарттарда тәртіппен сақтандыру төлемін жүзеге асырудан бас тартады.
- 13.3 Сақтандырушының сақтандыру төлемін жүзеге асырудың мүмкін еместігі немесе жүзеге асырудан бас тарту туралы шешімі, егер ұсынылған құжаттардан болған оқиғаның мән-жайын, осындай оқиғаның басталуы нәтижесінде келтірілген залалдың мөлшерін, Сақтанушының (Сақтандырылушының, Пайда алушының) өз міндеттемелерін орындауын анықтау мүмкін болмаған жағдайда қабылданады.
- Өз кезегінде Сақтандырушының шешімінде көрсетілген мән-жайларды анықтау мүмкін еместігі Сақтандырушыға Сақтандыру ережелерінің нормаларын, Сақтандыру шартының талаптарын/осы Ережелерге қосымшаларды ескере отырып, сақтандыру төлемін жүзеге асыру не жүзеге асырудан бас тарту туралы шешім қабылдауға мүмкіндік бермейді.
- 13.4. Бұл жағдайда Сақтандырушы өз шешімінде болған оқиғаның нақты қандай мән-жайларын және/немесе осындай оқиғаның басталуы нәтижесінде келтірілген залалдың мөлшерін, Сақтанушының (Сақтандырылушының, Пайда алушының) өз міндеттемелерін орындау фактілерін белгілеуге болмайды және Сақтанушы (Сақтандырылушы, Пайда алушы) қандай іс-әрекеттер жасауы тиіс екенін көрсетуге тиіс.
- 13.5. Сақтандырушының сақтандыру төлемін жүзеге асырудың мүмкін еместігі немесе жүзеге асырудан бас тарту туралы шешімі Сақтанушы (Сақтандырылушы, Пайда алушы) құжаттар топтамасын ұсынған күннен бастап 5 (бес) жұмыс күні ішінде жазбаша түрде ресімделеді.

#### **14. СУБРОГАЦИЯ**

- 14.1. Сақтандыру төлемін жасайтын Сақтандырушыға Сақтанушы/Пайда алушы сақтандыру нәтижесінде өтелген шығындар үшін жауапты тұлғадан талап етуге құқығы төленген сома мөлшерінде ауысады.
- 14.2. Сақтанушы/Пайда алушы сақтандыру төлемін алған кезде Сақтандырушыға өзінде бар барлық құжаттар мен дәлелдемелерді беруге және оған Сақтандырушының өзіне өткен талап ету құқығын жүзеге асыруы үшін қажетті барлық мәліметтерді хабарлауға міндетті.
- 14.3. Егер Сақтанушы/Пайда алушы Сақтандырушы өтеген шығындар үшін жауапты тұлғаға өзінің талап ету құқығынан бас тартса немесе Сақтанушының/Пайда алушының кінәсінен осы құқықты жүзеге асыру мүмкін болмаса, Сақтандырушы сақтандыру төлемін толық немесе тиісті бөлігін жүзеге асырудан босатылады және артық төленген соманы қайтаруды талап етуге құқылы.

#### **15. ШАРТҚА ЕНГІЗІЛЕТІН ӨЗГЕРІСТЕР МЕН ТОЛЫҚТЫРУЛАР**

- 15.1. Шартқа өзгерістер мен толықтырулар енгізу тараптардың өзара келісімімен, Тараптардың бірімен жазбаша мәлімдеме (хабарлама) беру негізінде жасалады.
- 15.2. Шарт талаптарына өзгерістер енгізу жағдайлары:
- сақтандыру объектісін өзгерту;
  - сақтандыру шартын жасасу кезінде берілген мәліметтерді өзгерту;
  - сақтандыру қорғаудың әрекет ету мерзімін өзгерту;
  - Қазақстан Республикасының заңнамасына сәйкес өзге де жағдайлар.
- 15.3. Тараптардың бірі мәлімдеме алған кезден бастап шешім қабылдау кезіне дейін Шарт бұрынғы ережелерге сәйкес әрекет етеді.

- 15.4. Осы Ережелерге сәйкес жасалатын Шартқа жасалатын өзгерістер мен толықтырулар Шартқа қосымша келісім жасау және оған қол қою жолымен рәсімделеді.
- 15.5. Шартқа жасалатын барлық өзгерістер мен толықтырулар олар жазбаша түрде рәсімделгенде және екі Тараптың да уәкілетті өкілдері қосымша келісімге қол қойған кезде заңды күшке ие болады.

## **16. ШАРТТЫ ТОҚТАТУ ЕРЕЖЕСІ**

- 16.1. Міндеттемелерді тоқтатудың жалпы негіздерінен, сонымен қатар Қазақстан Республикасының заңнамасымен көзделген Шартты мерзімінен бұрын тоқтату негіздерден басқа кезде Шарт келесі жағдайларда мерзімінен бұрын тоқтатылады:
- 1) Сақтандырушы бірінші орын алған сақтандыру жағдайы бойынша сақтандыру төлемін жасалса. Егер бұл Шартпен тікелей айтылмаса, ол Сақтандырушы Шарт бойынша сақтандыру сомасының мөлшерінде сақтандыру төлемін (сақтандыру төлемдерін) жасаған кезде өз әрекетін тоқтатады;
  - 2) Сақтанушымен сақтандыру сыйлықақысын бөліп төлеген жағдайда кезекті сақтандыру жарнасын төлемеген кезде;
  - 3) Шарттың әрекет ету мерзімі тоқтатылса;
  - 4) Сақтанушы бастамасымен Шарттан бас тартылса;
  - 5) Сақтандырушы бастамасымен Шарттан бас тартылса;
  - 6) Қазақстан Республикасының заңнамасымен немесе Шартпен белгіленген жағдайларда.
- 16.2. Көрсетілген жағдайларда Шарт Шартты тоқтату үшін негіз ретінде көзделген мән-жайлар туындаған кезден бастап тоқтатылған болып есептеледі, бұл туралы мүдделі Тарап екінші Тарапты дереу хабардар етуге тиіс. Сақтанушы осы тармақта көзделген бұзу негіздері бойынша растайтын құжаттарды ұсынуға міндетті.
- 16.3. Осы Ережелердің 16.1-тармағының 1) – 4) тармақшаларында аталған негіздер бойынша Шартты тоқтатқан жағдайда Сақтандырушыға төленген сақтандыру сыйлықақылары қайтарылуға жатпайды, егер Шартта өзге жағдай көзделмесе.
- 16.4. Осы Ережелердің 16.1-тармағының 5) – 6) тармақшаларында аталған негіздер бойынша Шартты тоқтатқан жағдайда Сақтандырушыға төленген сақтандыру сыйлықақылары қайтарылуға жатады: мөлшері жалпы сақтандыру сыйлықақысының сомасынан 30 % құрайтын, істі жүргізу үшін жұмсалған шығындарды шегеруден кейін, сақтандырудың өтпеген мерзімі үшін сақтандыру сыйлықақысының бір бөлігі Сақтандырушыға Шартты мерзімінен бұрын бұзу туралы өтініші берген күннен бастап 30 күнтізбелік күн ішінде, егер Шартпен немесе Қазақстан Республикасының заңнамасымен өзге жағдай көзделмесе.
- 16.5. Сақтанушы-жеке тұлға Сақтандыру шартынан бас тартқан кезде, ол жасалған күннен бастап күнтізбелік он төрт күн ішінде Сақтандырушы алынған сақтандыру сыйлықақысын (сақтандыру жарналарын) сақтандыру сыйлықақысының (сақтандыру жарналарының) бір бөлігін шегергенде сақтандыру қолданылған уақытқа және сақтандыру шартын бұзуға байланысты алынған сақтандыру сыйлықақысының (сақтандыру жарналарының) он пайызынан аспайтын шығындарға барабар көлемде Сақтанушы-жеке тұлғаға қайтаруға міндетті.
- 16.6. Сақтанушы-жеке тұлға қарыз шарты бойынша қарыз берушінің алдындағы міндеттемелерін орындауы себебінен қарыз шартына байланысты сақтандыру шартынан бас тартқан кезде, Сақтандырушы алынған сақтандыру сыйлықақысын (сақтандыру жарналарын) сақтандыру сыйлықақысының (сақтандыру жарналарының) бір бөлігін шегергенде сақтандыру қолданылған уақытқа және сақтандыру шартын бұзуға байланысты алынған сақтандыру сыйлықақысының (сақтандыру жарналарының) он пайызынан аспайтын шығындарға барабар көлемде Сақтанушы-жеке тұлғаға қайтаруға міндетті.

- 16.7. Шартты мерзімінен бұрын тоқтату Сақтандырушының кінәсінен ережелерді орындамаудан туындаса, соңғы аталған Сақтанушыға онымен төленген сақтандыру сыйлықақысын немесе сақтандыру жарналарын толықтай қайтарып беруге міндетті.

### **17. ТАРАПТАРДЫҢ ЖАУАПКЕРШІЛІГІ**

- 17.1. Сақтандыру төлемін уақытылы жасамаған жағдайда Сақтандырушы Қазақстан Республикасы Азаматтық кодексінің 353-бабымен белгіленген тәртіпте және мөлшерде Пайда алушыға тұрақсыздық айыбын төлеуге міндетті.
- 17.2. Шарт бойынша міндеттемені орындамаған немесе тиісті орындамаған Тарап міндеттемелерді орындамағаны/тиісті орындамағаны үшін мүлдіктік жауапкершілік артпайды, егер тиісті орындау еңсерілмейтін күш мән-жайларының, яғни төтенше және ырық бермейтін жағдайлар салдарынан мүмкін болмағанын дәлелдесе.
- 17.3. Еңсерілмейтін күш мән-жайларының келесіден тұрады, бірақ онымен шектелмейді: су тасқыны, өрт, жер сілкінісі және басқа сұрапыл апаттар, соғыстар немесе кез келген сипаттағы әскери әрекеттер, блокадалар, мемлекеттік органдардың тыйымы. Еңсерілмейтін күш мән-жайларының нақты тізімі Шартта қарастырылуы мүмкін.
- 17.4. Еңсерілмейтін күш мән-жайларының әрекетіне тап болған тарап осындай жағдайлардың орын алғаны туралы басқа тарапқа 3 (үш) жұмыс күн ішінде хабарлауға міндетті, егер Шартта өзгеше жағдай көзделмесе.
- 17.5. Еңсерілмейтін күш мән-жайларының әсері құзыретті органдардың сәйкес құжаттарымен расталуы тиіс.
- 17.6. Осы бөлімде көзелген тараптардың жауапкершілігі Шарттың ережелеріне сәйкес өзгертілуі (толықтырылуы) мүмкін.

### **18. ДАУЛАРДЫ ШЕШУ ТӘРТІБІ**

- 18.1. Шарттан немесе оған байланысты туындайтын кез келген даулар және/немесе келіспеушіліктер келіссөздер арқылы шешіледі.
- 18.2. Даулар туындаған кезде Тараптар дауды реттеудің сотқа дейінгі мынадай тәртібін сақтауға міндетті:
- 18.3. Дау туындаған жағдайда Тарап екінші Тарапқа жазбаша шағыммен жүгінуге және талапқа жауап алуға міндетті. Егер Тарап шағымда баяндалған талаптарды қанағаттандырудан бас тартса немесе талап алынған күннен бастап 15 (он бес) жұмыс күні ішінде шағымға жазбаша жауап бермесе немесе шағымды ішінара немесе толық мойындағанын куәландыратын әрекеттер жасамаса, Тарап сақтандыру омбудсманына дауды шешу туралы өтінішпен жүгінеді. Сақтандыру омбудсманының дауды мәні бойынша шешуі дауды реттеудің сотқа дейінгі кезеңін сақтаудың міндетті кезеңі болып табылады. Бұл ретте Сақтанушы (Сақтандырылушы, Пайда алушы) үшін сақтандыру омбудсменінің шешімін орындау міндетті емес.
- 18.4. Сақтандыру төлемінің мөлшеріне дауласуға қатысты дау туындаған жағдайда Сақтанушы (Сақтандырылушы, Пайда алушы) сақтандыру төлемінің дауланбайтын бөлігін алуға міндетті, содан кейін осы тармақтың 1) тармақшасында көрсетілген әрекеттерді жасайды.
- 18.5. Келісімге қол жеткізілмеген және дауды сотқа дейінгі тәртіппен реттеу мүмкін болмаған кезде тараптар Алматы қаласы Медеу ауданының сотына (егер даудың бір тарабы жеке тұлға болса немесе) немесе Алматы қаласының мамандандырылған ауданаралық экономикалық сотына (егер дау заңды тұлғалар немесе дара кәсіпкерлер арасында болса) талап-арызбен жүгінеді, яғни шарттық соттылық белгіленеді.

- 18.6. Осы Сақтандыру ережелері мемлекеттік және орыс тілдерінде 2 (екі) данада жасалды және оған қол қойылды. Мемлекеттік тілде жасалған осы Ережелер мәтінінің мазмұны орыс тілінде жасалған осы Ережелер мәтінінің мазмұнына сәйкес келмейтіні анықталған жағдайда, Тараптар орыс тілінде жасалған Осы Ережелер мәтініне сүйенеді.

#### **19. ҚОСЫМША ЕРЕЖЕЛЕР**

- 19.1. Осы Ережелермен айтылмағанның бәрі Қазақстан Республикасының заңнамасына сәйкес реттеледі.
- 19.2. Тараптардың келісімімен жасалатын Шартқа (Сақтандыру бағдарламасына) осы Ережелердің жеке шарттарын алып тастауды, өзгертуді көздейтін жағдайлар қосылуы мүмкін, сонымен қатар Шартты жасасқанда (Сақтандыру бағдарламасында) анықталатын қосымша жағдайлар қосылуы мүмкін.